

Nr. 42

15. oktobris

RM 0,30

LAIKMETS

Rudens veltes frontes vīriem

Viltus NOLŪKI

Jau piektais gads, kopš sācies briesmīgais pasaules karš. Mēs to negribējām; to uzspieda tie, kas to izprovocēja un uz to gatavojās: proti — žīdi un brīvmūrnieki. Tā tas notika arī pirmajā pasaules karā. Tautas un valstis, kuņas piedalījās cīņā lāga neizprata, kas tās spieda iet karā un par ko isti jānodod kaņavīru dzīvības. Tikai pēc kara kļuva skaidrs, ka vienā pusē sagrāba varu boļševiki, otrā pusē žīdi un brīvmūrnieki nodiktēja Versaļas miera līgumu, kurā slēpās nākošā pasaules kara dīģi. Interesanti, ka neviens tik daudz neieguva no kara kā žīdi. Visās pasaules malās tie kļuva par saimniecības dzīves noteicējiem, un tāpat visās valstīs sāka rīkoties brīvmūrnieku kalpi, kas iesēdās politiku krēslos. Tiesām, bija baigi vērot, kā pārvērtās pasaules seja: nacionālo vadoņu vietā stājās demokratiskie šīberī un žīdu spekulanti. Toreiz sacīja: „Ko jūs padarīsiet tiem, kam ir nauda? — zelts valda pasauli!” Visur varēja novērot, kā žīdu bankieři un miljonāri nostiprināja savas pozīcijas. Tas bija pēc pirmā pasaules kara.

Sai karā viss bija paredzēts, lai notikumi risinātos pēc noteiktas programmas. Sākumā vajadzēja visās valstīs satriekt tos, kas bija uzskūši cīņu pret žīdiem. Pēc tam bija jāiznīcina tautās nacionālā apziņa. Lai to panāktu, bija nodomāts kūdit austrumu masas uz karu: tās tad sagrautu nacionālismu visās valstīs un līdz ar to nacionālo kultūru. Tādā ceļā žīdi tiktu pie savas pasaules diktatūras. Šim nolūkam žīdu kapitālisti dod savu zeltu un liek plūst asinīm. Karš viņiem ir reizē politika un veikals.

Ja to patur vērā, tad kļūst saprotams mūsu ienaidnieku cīņas veids — visu iznīcināt un neko neželot. Viņu morālei nerunā pretī ne kultūras pieminekļu postīšana, ne mierīgo iedzīvotāju nonāvēšana. Taisni otrādi, viss tas viņiem nāk par labu. Eiropas bojā eja ir viņiem tikai ieguvums, lai varētu uz Eiropas drupu kaudzēm, pēc tam kad visa rūpniecība būtu izpostīta, atjaunot citādu dzīvi. Amerikas fabrikantu mērķis ir padarīt Eiropu atkarīgu no Amerikas produkcijas un tirgus.

Mēs zinām, ka Amerikā vienmēr pieauga bezdarbnieku skaits. Pēc pirmā pasaules kara tas bija sevišķi sajūtams. Bieži rīkotie nemieri un dumpji spieda amerikāņu miljonārus nodarboties ar filantropiju. Nekā cita viņi nevarēja izgudrot, lai nokārtotu bezdarbnieku jautājumu. Ja tagad bezdarbnieku skaits ir samazinājies, tad tas izskaidrojams ar kara apstākļiem, kara rūpniecību. Pēc kara aina būs gluži tā pati, ja vēl ne ļaunāka, un tā pati lielā bezdarbnieku armija no visām pusēm biedēs amerikāņu kapitālistus.

Līdz šim žīdiem izdevās saraut visas pasaules bagātības un koncentrēt savās rokās. Šai karā viņi cer vēl vairāk iedzīvoties mantā, lai turpinātu savu politisko spēli — diktēt pasaulei resp. tautām un valstīm savu gribu. Vai viņi to

panāks? Protams, tas atkarājas no kara iznākuma. Šai karā izšķirsies, vai mēs turpmāk pastāvēsim un varēsim baudīt brīvību vai par mums valdīs žīdi, kā mēs to jau pietiekamā mērā redzējām un piedzīvojām boļševiku laikā. Ja mēs karu zaudējam, tad viņi mūs izmantos un visā pasaulē nodibinās savu varu, turpretī, ja mēs uzvaram, tad žīdu kundzībai vismaz Eiropā būs gals. Pēc tam pamazām iestāsies tas pats arī citās pasaules malās.

Nav ne mazāko šaubu, ka tādā plāksnē patiesi apskatāma tagadējā kara problēma. Žīdi, kā Amerikā, tā Anglijā un visās neitrālajās valstīs tikai to vien gaida, lai viņi varētu realizēt savu programmu. Arzemju presē šad un tad parādās raksti, kuros žīdi nekautrējas izklāstīt savus nodomus. Nesen kāds viņu aģents pa Maskavas radio iepazīstināja ar to, kā rīkosies ar Eiropas tautām un valstīm, ja sabiedrotie panāktu uzvaru, proti — iedzīvotājus novietos Sibīrijas tundrās un spaidu darbos, bet žīdi, kas aizbēguši un izkaisīti pa plašo pasauli, varēšot atgriezties savās vecajās vietās.

Mēs redzam, kādas izredzes sagaida latvju tautu, ja karš beigtos ar neveiksmi. Mēs nevien zaudētu savu iedzīvi, bet arī vispārī kā tauta savu eksistenci. Tas pats liktenis ķertu citas tautas. Šķiet, dažs labs mūsu zemē šādas sekas nav apsvēris. Lai gan piedzīvojumi diezgan mācījuši, daži neapzinīgi pilsoņi joprojām ļaunā sevi maldināt žīdu aģentiem. Pēc boļševisma laikiem tie likās it kā būtu paslēpušies jeb mainījuši savu ādu, bet pēdējā laikā tie atkal atjaunojuši savu darbību.

Nav jāaizmirst, ka boļševisms nav nekas cits kā žīdu izperināta mācība. Tas ir kā zirnekļa tīkls, lai ievilinātu plašas masas un pēc tam tās verdzinātu, t. i. izmantotu vai izsūktu žīdu veikalu labā. Tā tas noticis arī Padomijā, kur krievu tautu verdzina un tur nabadzībā, bet žīdu komisāri un spekulanti dzīvo labas dienas. Tā ir tā saucamā brīvība, kuņas vārdā mūsu pretinieki teicās kaņojam. Viss tas, protams, ir viltība.

Žīdi visā pasaulē saprotas. Nav starpības starp Staļina un Ruzvelta žīdiem. Tiem ir kopīgi nolūki — lai zelts valdītu pasauli un tautas dejotu ap to kā ap dievekli, ar citiem vārdiem, lai kapitāls sakrātos tikai vienās — internacionālā žīda rokās un līdz ar to tam būtu vispasaules vara. Lūk, kurp ved boļševiku, žīdu un brīvmūrnieku politika!

Mūsu ienaidnieku viltus nolūki ir pietiekami zināmi. Tos nevar noslēpt nekāda izlikšanās, nekādas machinācijas. Velti Ruzvelts pie sava kamīna spriedelē par kaut kādiem cilvēcbas plāniem. Velti Staļins it kā groza savu politiku, dalīdams ordeņus un titulus un glaimodams baznīcai, apmainoties sveicieniem ar Kenterberijas arhibīskapu. Tādi paņēmieni vairs nepārliecina. Karš izjauks šos viltus nolūkus.

Dr. V. Sanders.

„Kā gan mēs varam draudzīgi spiest viens otram roku, ja tavas rokas visu laiku ir manās kabatās?”

ACĢĀRNĪBAS

ČEKAS „SVĒTĀ” VISVARENĪBA

Staļina tēlūšs pēdējā laikā kļuvis tik reliģiozs, ka pavēlējis nodibināt Maskavā svēto sinodi un ievēlēt pareizticīgo baznīcas virsganu — patriarhu. Šai amatā ievēlēts Maskavas metropolīts Sergijs, un tagad nu var sākties Dieva aizlūgumi par ticības sargu Staļinu, viņa boļševiku partiju, viņa bezdievju organizāciju, viņa nagumaucēju brālību čeku un visu kristīgo boļševiku kaņaspēku. Mnogia lēta!...

Viņai par šo cēlo izdarību pievienojam sarkanā patriarha Sergija vārdus, ko viņš rakstījis 1926. gadā: „Boļševiki apņēmušies cīnīties pret Dievu un pret viņa valdīšanu cilvēku sirdīs, turpretim mūsu dzīves jēga un mērķis ir sludināt ticību Dievam un izplatīt un nostiprināt šo ticību tautas sirdī.” Tāpat atgādinām dažus Padomijas bezdievju organizācijas izdotos haušļus skolniekiem, piem., 1. bauslis: „Ja vēlies būt labs skolnieks, tad esi tāds pat ateists kā Ļeņins un Staļins”. 2. bauslis: „Pretojies, ja kāds tevi grib vest uz baznīcu”. Nākamais: „Ja vecāki tevi grib piespiest ievērot reliģijas kultu, tad griezies pie GPU”. Vēl kāds bauslis: „Ja redzi kādu garīdznieku, tad rādi uz viņu ar pirkstu kā uz lielāko proletāriāta ienaidnieku”.

Kā tad nu viss tas saskaņojams? Ļoti vienkārši: čeka ir visvarena. Tā spēj uzturēt tādu režīmu, kurā baznīcas pārvērs par kolhozu cūku kūlim, garīdzniekus izsūta un nošauj, un šie garīdznieki sanāk Maskavā baznīcas mītiņā un ievēl patriarhu, kas šo režīmu svēli un aizlūdz par to Dievu. Tai laikā velns, Staļins un Kaganovičs Kremli berzē rokas un smejas...

BRITANIJA VALDA PĀR JŪRĀM

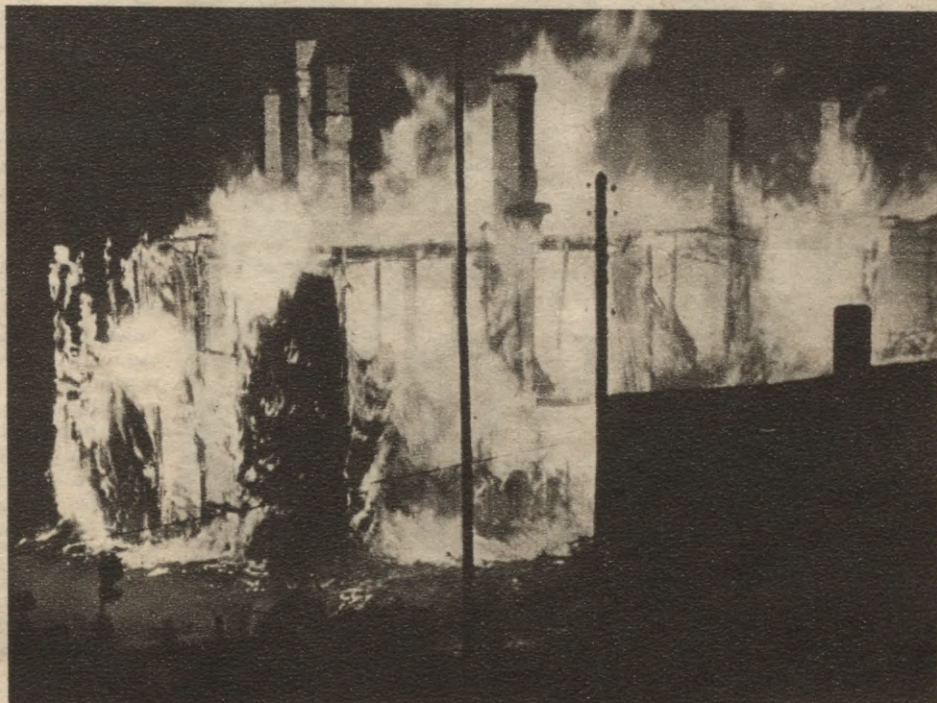
Angļu jūrniekiem, kas šķērsojuši Atlantijas okeanu, paredzēts atpūtas atvaļinājums, un ir arī saprotams, ka briesmu pilnajā braucienā viņi pelnījuši atpūtu. Tomēr ir cits jautājums, kā viņi šo atvaļinājumu saņem. Par to ziņo Londonas laikraksts „Daily Mirror”. Kādam torpēdētā kuģa jūrniekam izdevies izglābties no nāves uz plostu. Divdesmit dienu okeana bangas viņu mētājušas apkārt. Izsīkuši viņa pārtikas krājumi, pēdējās dienās nav bijis arī vairs dzeramā ūdens, un viņu mocījušas slāpes. Viņš bijis tuvu nāvei, kad beidzot nokļuvis Ņujorkā. Atpūtas atvaļinājums nu bijis vairāk kā nepieciešams, bet tai vietā angļu jūrnieks saņēmis rīkojumu nekavējoties stāties darbā uz oita kuģa, kas karavānā dodas uz Angliju. Šis neesot vienīgais gadījums, jo lieta izskaidrojama isti angļiski: glābšanas laivā vai uz plostu pavadīto laiku ieskaita... atpūtas atvaļinājumu. Jūrnieks pēc laimīgas izglābšanas torpēdēšanas brīdī ir bijis, tā sakot, izbrūcas izbraukumā ar jachtu un badojies un slāpis tikai sava untuma dēļ!

Ienaidniekam paliek tukša telpa

Vienreizēju sniegumu pasaules kara vēsturē ierakstījuši nesatricināmie vācu kaņavpulki, veicot militārā stratēģijā vēl nepiedzīvotu meistardarbu plaša vērēna plānveidīgā attiešanas kustība austrumos. Ienaidniekam palikusi tikai tukša telpa. — Uzņēmums rāda kādas mazas pilsētas atstāšanu dienvidos no Isjumas. Spridzināšanas komandas savu darbu jau veikušas, gaisā uzlido sliežu ceļi.

Tūkstoši cilvēku ar neskaitāmiem ganāmpulkiem seko vācu kaņavīriem.

Atejoj uz jaunām pozīcijām austrumu frontes dienvidu daļā, saņemts ievērojams skaits gūstekņu. Bolševiku gūstekņu grupa pie viras katliem.

No bolševikiem pārbēgušie civiliedzīvotāji atgriežas savās vācu kaņaspēka atgūtās sādžās.

Neapdzēšami liesmu kalni veļas pāri pēc pavēles evakuētai Smojenska. Ienaidnieku šeit sagaidīs tikai drupas, sagrauti tilti, ēkas un postaža.

VECAIS KAROGS atkal plūvo

padomju armijas daļām, nodarīja tām prāvus materiālu un dzīvā spēka zaudējumus. Jelgavas aizsargu pulka rajonā lielākas kaujas norisinājās Līvberzē, Džūkstē un pie Tērvetes. Te aizsargus un partizānus vadīja bijušais aizsargu komandieris Zanis Butkus, kas tagad latviešu kaņavīru varonības garu un cīņas sparū apliecinājis arī austrumu frontē, iegūdam Dzelzs krusta pirmo šķiru un izpelnīdamies vairākkārtējus paaugstinājumus. Arī daudzi citi aizsargi sekojuši tēvzemes un pārdzīvojamā laika aicinājumam un, latviešu leģionāru tēru uzvilkuši, tagad Volchovas purvos un citos austrumfrontes sektoros stāv modrā sardzē par mūsu tēvzemes nākotni un latviešu tautas gaišāku un saulaināku dzīvi.

Patlaban daudzi Jelgavas pulka aizsargi pašreizēdīgi veic svarīgus pienākumus savas apkārtnes drošības labā. Sadarbojoties ar policiju, tie iznīcinājuši vairākas bandītu grupas. Ies pagasta aizsargam B. mežā iznākusi sīvāka apšaudīšanās ar kādu ļābi brupotu boļševiku. Kaut gan aizsargam bijusi tikai medību bīse, viņš šai cīņā tomēr uzvarējis, par ko izpelnījies vācu Nopelnu krustu. Pavasarī Vircavas pagasta aizsargi sagūstījuši divus izplētņū lēcējus ar raidītāju ierīci un prāvāku naudas summu. Aizsargu nopelns ir arī Auces apkārtnes iedzīvotāju atbrīvošana no bijušā kompartijas sekretāra un čekista Suščenka 12 vīru lielās bandas briesmām. Platones aizsargi savukārt zina pastāstīt par lielākas izbēgušu gūstekņū grupas sagūstīšanu, tā likvidējot nopietnākas briesmas sava pagasta un apkārtnes iedzīvotājiem. Pulka komandierim pulkvežleitnantam Dzenītim un viņa palīgam kapteinim Bēmam šādu piemēru daudz, un viņi dod labāko liecību par aizsargu krietno stāju un tēvzemes un tautas mīlestību. Tā nav rakstīta tikai viņu karogā, bet kā gaiša stīga vijas cauri ikviena Jelgavas aizsarga dzīvei un darbam.

Svarīgu darbu aizsargi veic arī kultūrāli sabiedriskā dzīvē. Te viņiem čaklas palīdzes ir aizsardzes, kas arī atjaunojušas darbību agrākās priekšnieces L. Kullītes vadībā. Pulks kultūras sarīkojuma atlikumu nodod latviešu leģionam. Aizsardzes gādīgi rūpējas arī par ievainotajiem latviešu cīnītājiem slimnīcās un aizvesto piederīgājiem.

R. C.

Gen. Dankers pasniedz karogu pulka komandierim pltn. Dzenītim.

Karogam godam sveikti!

J. Mazulāna uzp.

Svētdien Jelgavas aizsargu pulkam gen. Dankers mūsu zemes pašpārvaldes vārdā pasniedza prāvesta J. Kullīša sv. Annas baznīcā iesvētīto karogu. Šis karogs, ko boļševiki nolau-pīja un nozāimoja, tagad atkal lepni plīvo, vienodams Jelgavas aizsargus un mudinādams tos modri stāvēt argu rindās, lai var brīvi Latvija zelt! Pēc māksl. R. Kasparsona meta zīmēto karogu pirmo reizi pulkam pasniedza Latvijas pirmais valsts prezidents J. Čakste 1924. g. 7. jūnijā. Svinīgs bija brīdis, kad, karogu otrreiz pasniedzot, pulka komandieris pulkvežleitnants un Lāčplēša kara ordena kavālieris Dzenītis, sēru mūzikai ska-not, nolasīja par Latviju kritušo un 13./14. jūnijā aizvesto aiz-sargu un aizsardžu vārdus. Sešpadsmit pulka locekļi tēvu ze-mes mīlestību apliecinājuši savām asinīm, un 219 Jelgavas aiz-sargus un aizsardzes mēs gaidām atgriezāmies no tālajām Pado-mijas stepēm un taigām. „Mēs nezinājām, un vēl tagad nezi-nām,” teica kultūras daļas priekšnieks ģimnazijas direktors Veisbergs, „kādēļ mūs nīda, kādēļ mūs vajāja.” Jelgavas rotu aizsargu vairākums bija turienes strādnieki, un strādnieki un zemākie ierēdņi bija arī viņu komandieri. Viņu nacionālā stāja bija iemesls boļševiku naidam un vajāšanai.

Kad 1941. gada jūnija dienās „varenā neuzvaramā”, vācu triecienu dzīta, trakā steigā atstāja mūsu zemi, aizsargiem un pārējiem latviešu patriotiem atkal radās izdevīgs brīdis dar-bos parādīt savu tēvzemes mīlestību. Visos mūsu zemes nova-dos radās nacionālo partizānu pulciņi, kas, uzbrūkot bēgošajām

Sirēnas sāk gaidot. Gaisa trauksme naktī! Mierīgie iedzīvotāji mostas, modina mazos bērņus, glābjas patvertnēs un pagrabos. Viņi zina: tuvojas angļu un amerikāņu gaisa pirāti, kas uzbrūk naktī, nometdami savu nāvētāju kravu no liela augstuma, netēmējot...

Eiropas cietzemi pārklāj biezs gaisa novērotāju tīkls. Un kad apdraudētās pilsētas sirēnas sāk savu baigo dziesmu, iebrucēji ir jau sen pamanīti. Un sen jau sākusi darboties gaisa aizsardzība, par kuņas iespaidīgumu arī ienaidnieks runā ar vislielāko cieņu. Pēc katra terora uzbrukuma Eiropai daudzi gaisa kreiseru vairs neatgriežas. Tos notriec zenītartilērija un nakts iznīcinātāji.

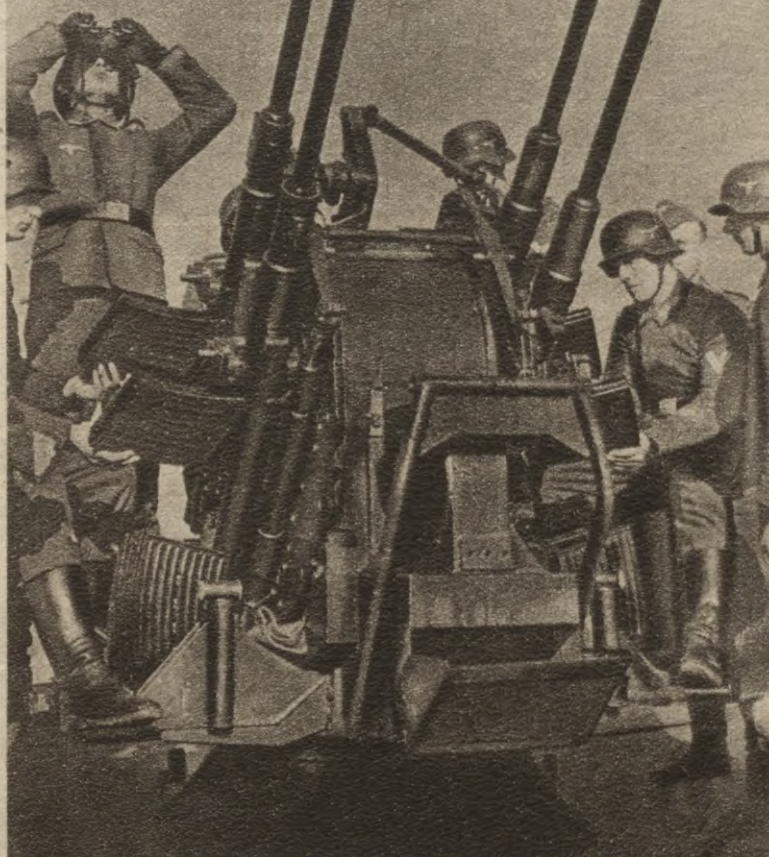
Zenītartilērija šai kajā pārpēmusi daudzus prettanku un lauku artilērijas uzdevumus, apkaļojot zemes mērķus, piem., bunkurus, ložmetēju lizdas un tankus, un tomēr sekmīgi veic arī savus tješos pienākumus: gaisa uzbrukumu atvairīšanu. Lai iespējami vairāk zenītartilēristu aiztaupītu tieši fronteī, Vācijas zemes un pilētu aizsardzībā blakus bruņoto spēku zenitniekiem stājušies labi apmācītas zenītieroču apkalpes, kas pastāv no SA, darba aizsardzības, gaisa ieroču izpalīgu u. c. organizācijām. Tā pretspars gaisa uzbrucējiem pastāvīgi pieaug.

Zenītieroči kļūst arvien sarežģītāki un precīzāki, tādēļ to apkalpēs der tikai inteligenti un labi apmācīti vīri. Sievas piedalās visvairāk ziņu un sakaru dienestā. Uzbrucēja lidmašīna gaisā ir ļoti mazs un visos virzienos strāuji kustīgs mērķis. Tas, saprotams, apgrūrina apkaļošanu, tādēļ nepieciešami visprecīzākie noteikšanas, mērīšanas un tēmēšanas aparāti, tādēļ ļoti svarīga ātra un nekļūdīga rīcība pie aparātiem un komandpunktā. Par labākajiem instrumentiem un ieročiem gādā pirmklasīgā vācu tehniskā rūpniecība. Līdzvērtīgi augstu līmeni apkalpēm sniedz vērtīgais cilvēku materiāls, ko apgāro Eiropas kultūras aizstāvju pārliecība un uzvaras griba.

Zenītieroču mašinerija līdzinās visprecīzākām rēķināmām mašīnām. Kas dienā ir attāluma mērītājs un virziena noteicējs, tas naktī skaņu noklausāmais aparāts. Bet skaņa, kā zināms, lido lēni — ar 330 m ātrumu sekundē, — un kamēr tā nonāk aparātā, aparāta datus paziņo komandpunktā, no turienes dod pavēles baterijām vai atsevišķiem lielgabaliem, tur iestāda granātas degli, ielādē, paceļ stobru un beidzot izšauj, uzbrucēja lidmašīna jau pavirzījies vairākus simtus vai pat tūkstošus metru uz priekšu. Liktos, ka tā nekad netrāpīs, bet nogāztās lidmašīnas pierāda, ka trāpījumu skaits pastāvīgi pieaug. Lieta „vienkārša” — zenītartilērija šauj tāpat kā mednieks: tur, kur pēc aprēķina lidmašīnai jābūt! Lielgabaliem palīgā iet starmešu baterijas, kas arī pēc noklausīšanās aparātu datiem rāda gaisā savus gaismas taustekļus. No zemes raugoties, nezinātājam šķiet, ka atsevišķi starmeši taustās pa debesu tumsu uz labu laimi, bet tā nav: arī tie rīkojas pēc sistēmas, lai savienotos tai mainīgajā punktā, kur kustas lidmašīna. Lielgabaliem palīgā iet arī nakts iznīcinātāju eskadriļas. Jau pirmās ziņas saņemot, iznīcinātāji startē un gaisa kļajumos sagaida niknos zvērus. Cīņa nakts tumsā plašajā gaisā telpā, kur spokaini žvīgo starmešu gaismas kūļi un zibenīgi traucas spīdošo šāviņu spieti, paliek neizdzēšamā atmiņā cīņas dalībniekiem un novērotājiem. Un kad liesmu apņemts gāžas tumsas dzelmē un kaut kur uz zemes tūkstots ugunīs sašķīst baigais nakts iebrucējs, lidlaukā un pie baterijām atskan priekā gaviles: atkal viens posta nesējs saņēmis pilnīto tiesu! Tas vairs nenāks sēt nāvi nevainīgiem iedzīvotājiem, tas vairs nenāks graut ilgā darbā radītās vērtības. K. Kr.

NAKTS UZLIDOJUMS

ATSISTS

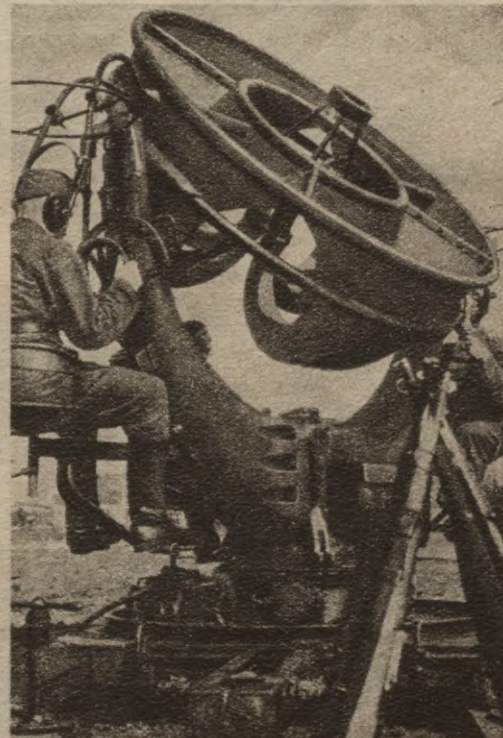

Cetršajā zenītliegabals uz kāda jumta aizsarga pilsētu.

Noklausīšanās aparāts darbā. (Laikmeta arch. uzņ.)

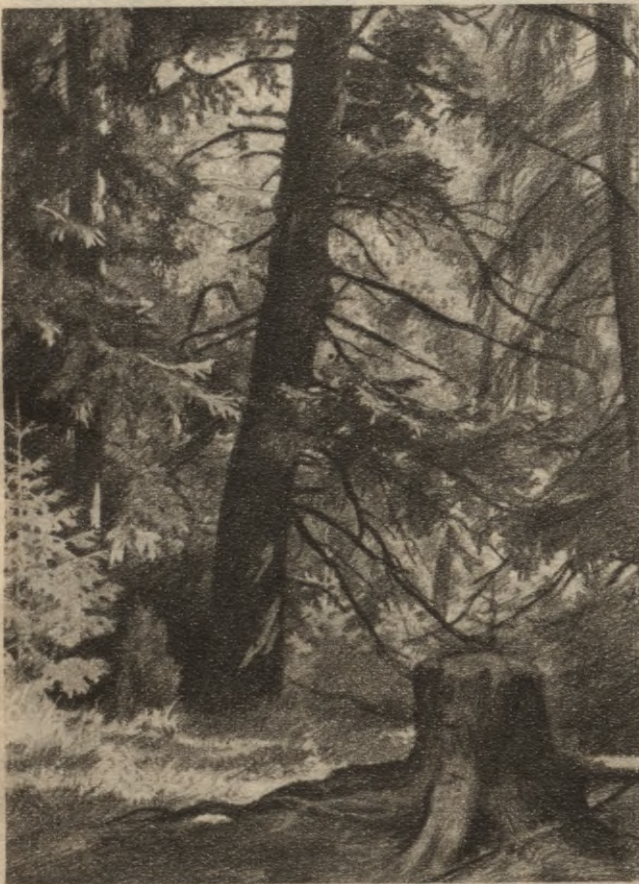

Starmeša stiklam jābūt spožram kā spogulim.

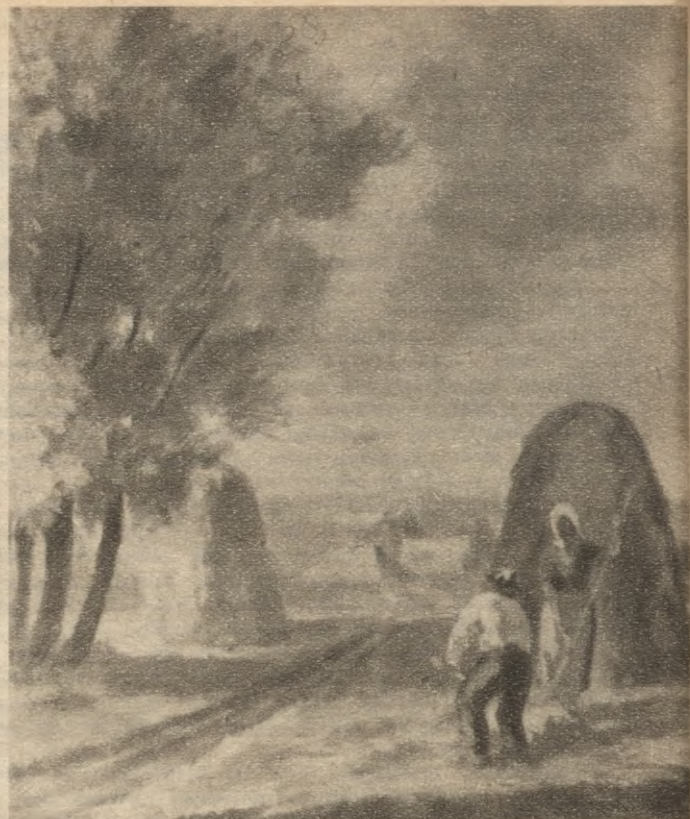

Ed. Jurķelis — Lielupe, Viņa gleznu izstādē Kaļķu ielā 30.

J. Jēgers — Labības novākšana. No 17. oktobri Kaļķu ielā 30 atklājamās ligūrālās glezniecības izstādes.

MĀKSLAS IZSTĀŽU SEZONA PILNĀ GAITĀ

Tēlotājas mākslas kooperatīva izstāžu salonā (Kaļķu ielā 30) patlaban noris Eduarda Jurķeļa darbu izstāde. Jurķelis pirms pieciem gadiem beidza mūsu Mākslas akadēmiju un pagājušā gadā ar labiem panākumiem sarīkoja savu darbu skati Jelgavā. Panākumu mudināts, jaunais mākslinieks pirmo reizi vienkopus rāda savus darbus arī Rīgas skatītājiem. Taču rīdzenieki izstāžu apmeklēšanā izrādās atturīgāki par jelgavniekiem. Jurķeļa darbu sīzets lielais vairums ņemts no Kurzemes mētrpotes. Darināti tie plašā otas triepienā, sidrabaini pelēkos toņos. Te redzam gandrīz vai katrā otrā gleznā Jelgavu un viņas apkārtni, gan pavasara atkustnī, gan plūdus, kas Jurķelim vietām padodas visai interesanti. Taču izstādes kopainā jūtama vienmuļība, gandrīz vai atkārtotāšanās, kas piešķir iespaidu it kā darbi darināti nevis lai katrā gleznā sniegtu jaunus meklējumus, vērojumus un vērtības, bet gan

lai skaita ziņā to būtu vairāk. Arī to izpildījuma veids neprasa pēc tik lieliem samēriem.

Nākamā izstādē (atklās 17. oktobrī), Kooperatīva salonā skatīsim figūrālistu grupas darbus. Kopskaitā no 20 autoriem, gan glezniecību, tēlniecību un grafiku. Te piedalīsies Milts, Jēgers, Zvirbulis, Rikmanis, Kalmīte, Puzīnas, Ž. Sūniņš, Druja, Ābele, Vilks, Strazdiņš, Ābelīte, Junkers, Plēpis, Upītis, Muceniece, Kalniņa-Briede, Alders, Zauris un J. Zariņš.

Zintas salonā (pretim Biržas namam) 11. oktobrī atklājas kopējā izstāde ar kuplu darbu klāstu no sešdesmit autoriem. Te izstādīti V. Purviša, Valtera, Tilberga, Liberta, Nemmes, Bīnes, Melnbārzdās, Štrāla, Ubāna, Cīruļa, Zemberiņa, Krauzes, Vidberga, Puzirevska, Medņa, Bodnieka, Banges, Kasparsona u. c. mākslinieku ainavas un žanra gleznas, grafikas un tēlniecības darbi, kopskaitā ap 100.

Andis Bajārs.

Pa kreisi: prof. R. Zorriņš — Mežs. Zīmējums. Apakšā: pa kreisi: prof. J. R. Tilbergs — Moļi. Pa labi: J. Bīne — Pļaujas laikā. Visas trīs gleznas izstādītas Zintas mākslas salonā.

Bērni MĀTEI PALĪGĀ

„Vai tev ir kādas veselas zeķes man, māt? Vai manas pelēkās bikses izgludinātas? Un kas ir ar to traipu svārkū apkaklē?”

Sie jautājumi pieder ple ikdienas daudz bērnu ģimenē, un, ja bērni ir mazi, tad tā ir pati par sevi saprotama lieta. Taču, bērniem pieaugot, šādi jautājumi pieļaujami arvien mazāk. Tomēr dažāda māte nekad nebeidz būt īsta „cāju māte”. Viņa ir tēva, bērnu un mājas kalps un nekad netaupa sevi. Ciešā apņēmībā, ka viņas bērnu dzīvei jābūt bezbēdīgai, viņa drošsirdīgi dodas ciņā ar lāpījumu kalniem, mazgāšanu un gludināšanu vairumā. Viņa ir pārliecināta, ka mātes darba dienai jābūt bezgalīgai, ka tas ir normāli un nepieciešami. Bērniem nekas cits nav mācīts, un viņi domā tāpat. Viņi pat nejūt sevišķas pateicības pret māti, bet dažkārt pat kurn, ja māte ir nervoza un nogurusi un nav tik mīļa un jautra kā citas mātes.

Šādi uzpurēdamās, māte dara tikai jaunu, kaut viņa būtu vislabprātīgākā būte pasaulē. Pirmkārt, viņa ir pārāk nogurusi, lai mājā radītu omulīgu un labu noskaņu, otrkārt, bērni tādā kārtā neieņemās pat vīselmentārākās lietās un sabojā savu raksturu.

Ir jau grūti pateikt, kad īsti bērniem jāsāk rūpēties pašiem par savām drēbēm. To izšķir dažādi apstākļi. Bet laikam gan nebūs prasīts par daudz, lai meitenes 12 gadu vecumā pamazām sāktu veikt vienkāršākos darbus un tad mācītos padarīt visu. Ja skola prasa tik daudz darba, ka brīva laika atliek maz, vai arī tādā gadījumā, kad bērnam vāja veselība, māte, protams, nāk talkā. Katrā ziņā te vajadzīga zināma elastība.

Ja drēbju sakārtošanas jautājumu pārrunā bērnu pulciņā, tad meitenes parasti kurn: „Jā, bet kāpēc tad zēniem nav nekas jādara? Mums taču darba diena tikpat grūta.” Un te viņām taisnība. Jā, kāpēc gan jauneklis nevarētu pats pielāpīt savas

zeķes? Ja viņam jādzīvo ārpus mājas un jāmaksā par katru caturmiņa salāpīšanu, tad tiešām jābrīnās, cik veikli tas iemācās rīkoties ar lāpāmo adatu.

Nu, kaut vai atzīsim par pareizu veco uzskatu, ka zēnam nepieder zeķes lāpīt! Bet pazīstu kādu ģimeni ar trim dēliem un meitu, kas savā starpā lieliski sadalījuši darbus. Māte ar meitu uztur kārtībā zēnu drēbes, bet par to viņiem pamīšus jāspodrina mēbeles. Tas ir darbs, kas zēniem neliekas necienīgs. Tāpat viņi spodrina apavus visai ģimenei. Viņu māte negrib pārlieku apkraut darbiem sevi un meitu tikai tādēļ, ka viņas piedziņas bruņū valkāšanai. Viņai arī ne prātā nenāk rūpēties par meitas balto cimdu mazgāšanu vai izdarīt zēniem sīkus pakalpojumus. Arī bikšu gludināšana zēniem jāveic pašiem. Tas ir pilnīgi dabiski, jo vīrieši ir veiksmīgāki gludinātāji. Dažā laiba māte gan ļauj sevi pievarēt, pirmo reizi redzot dēla neveiklos mēģinājumus rīkoties ar gludekli. Bet tādai mātei jāvaicā: vai tad sievietes dzimušas ar gludekli rokā? Šī māka jāpiesavinās visiem pamazām, tāpat kā citas mākas.

Un kā ir ar traipu tīrīšanu? Kāda māte te izlīdzējusies ar šādu jauku paņēmieni: zēniem ik nedēļas izsniedz kabatas naudu, ja tie sestdienā var parādīt nevainojami tīru uzvalku. Sākumā gan gājis grūtāk, taču vēlāk arvienu labāk. Mātei aiztaupījies milzīgs darbs, bet zēni iemācījušies vērtēt kārtību, darbu un laiku. Māte, kas nav pārslogota visiem šiem pienākumiem, jūtas liksma un apmierināta, un viņas oma valda visā mājā. Tā, lūk, tas varētu būt katrā ģimenē, ja vien mātes vairāk izmantotu savas organizēšanas spējas.

ZINĀTNE

Soma ar lekcijām rokā, pār plecu dārzāju sainis pētījumiem, tā šis students ierodas uz kārtēju darbu akadēmijā.

Vai Meksikā? Nē. Pašgatavotām salmenēm rotāti studenti iztirzā kādu nopietnu problēmu!

Ar siltumnīcās notiek rūpīgi un precīzi novērojumi un pētījumi.

Kāda no daudzajām moderni ierīkotajām laboratorijām, kurā iespējams izdarīt viskomplicētākos mēģinājumus un novērojumus.

Simtgadēju liepu un ozolu apšalkta, Lielupes un Driksnas krastos stāv Jelgavas pils. Šis Rastrelli celtnes baroka skaistums rāmās, plūstošās līnijās tik organiski iekļaujas mūsu kviešu un cukurbiešu novada — Zemgales līdzenajos plašumos! Šai pilī tagad mitinās arī mūsu Lauksaimniecības akadēmija.

Agrārai zemei, kādā mēs dzīvojam un strādājam, ir nepieciešami zinātniski apmācīti un sagatavoti saimnieki. Mēs vairs nedrīkstam saimniekot pēc vecajām tēvu tēvu metodēm, bet lauku darbos nepieciešami lietot jaunākos zinātniskos atzinumus un pētījumu sasniegumus. Sevišķi svarīgas tagadējā karā, kad Eiropai jāiztiek pašai ar savu ražu. Tādēļ lauksaimniecības zinātnei jākalpo totālā kara mērķim — uzvaras drīzākai izcīnīšanai, ko ņemusi vērā arī akadēmijas vadība jau šai pavasarī, pārkārtojot zinātnisko pētījumu darbu un piedaloties kara vajadzībām svarīgu un nepieciešamu problēmu noskaidrošanā un izpētīšanā. Tikai otrā plāksnē tagad atstāti pārējie zinātniskie temati.

Nedrīkstam aizmirst, ka šā paša iemesla dēļ arī ikvienam lauksaimniekam, pretēji agrākajam uzskatam, jābūt vispusīgām teorētiskām un praktiskām zināšanām un gaišu skatu apveltītam cilvēkam.

Lauksaimniecības akadēmija savus studentus par mācītiem agronomiem un inženieriem

praktiskajā darbā čakli strādājot, iepazīstas ar jaunākajiem panēmieniem un metodēm, kā raženāk un labāk apstrādāt mūsu tēvu zemi. 400 ha lielajā saimniecībā studentiem iespējams sīki un pamatīgi piesavēties visu lauku darbu prasmi un iemācīties rīkoties ar modernākajām lauksaimniecības mašīnām.

Studentiem jānostrādā astoņas stundas dienā. Pārējo laiku viņi var pavadīt pēc pašu vēlēšanās; īpaši tas arī aiziet diplomdarbu sagatavošanai, dažādos mēģinājumos un eksperimentos un veicot diplomdarbiem nepieciešamos novērojumus.

Pārdzīvojamais laikmets savu zīmogu uzspiedis arī Aucē studentu dzīvei, un tai

niekiem mežkopjiem izglīto astoņas semestros. Paralleli lekcijām akadēmijas klausītavās, praktiskajiem darbiem un mēģinājumiem daudzajās laboratorijās un kabinetos akadēmijai ir arī vairākas prakses saimniecības, kurās ne tikai teorētiskās zināšanas izlieto praktiskajā darbā, bet veic arī dažādus pētījumus un novērojumus. No šādām saimniecībām lielākā un svarīgākā atrodas Aucē.

Šai saimniecībā mūsu lauksaimniecības zinātnieki izdara dažādus pētījumus un novērojumus. Prakses saimniecība noder arī kā paraugs lauksaimniekiem, bet galvenais — te mūsu nākamie agronomi,

AKADĒMIJA

dēmijas saimniecība mūsu biškopjiem ražoja un pārstrādāja 60 proc. no visām mākslīgajām šūnām, bet tagad šis procents ir ievērojami lielāks. Spēcīgs kumelišu, piparmētru un citu smaržu vilnis sitas pretī, atverot ārstniecības un garšaugu žāvētavu un noliktavu. Šo augu raža sastāda 40 procentus no visiem Latvijā kultivējamiem ārstniecības augiem.

Svarīgs un nozīmīgs arī akadēmijas veiktais darbs mūsu laukiem un zemes klimatam piemērotāko sēkļu šķirņu noskaidrošanā un izveidošanā. Vecauces rudzi, Kursas kvieši, Maija mieži, Zeltalietus auzas un Ceturtdienas zirņi tagad pazīstami mūsu zemes arāju saimē kā brangas ražas devēji un bagātīgi sūrā darba un vasarā lieto sviedru atalgotāji rudenī.

Izcilu vērību prakses saimniecībā veltī arī lopkopībai un putnkopībai. Šovasar elektriskais inkubators 45 lauksaimniekiem izperinājis vairāk nekā 5000 tīršķirnes Leghornas un Rodailendas cāļus.

Katra darbnīca un laboratorija, ikviens tīrums un izmēģinājuma lauciņš te pauž par mācības spēku un studentu sirsnību, darba mīlestību un rūpību, ar kādu šī saimniecība un mācības iestāde izveidota, vadīta un apstrādāta. Ar to var lepoties arī visa mūsu tauta, jo šie redzami latviešu smadzeņu un tūlznaino roku apvienotā darba cildenie sasniegumi. Tā katram stāsta par mazās latviešu tautas spējām un dotumiem.

Raimunds Čaks.

airs nav tās romantikas kā agrāk. Kā saimniecības vadītājs prof. P. Dermanis stāsta, tad nopietns darbs un cītīga nodarbošanās studijām sevišķi raksturīga šīs vasaras praktikantiem. Arī diplomdarbu gatavotāju procents daudz augstāks nekā iepriekšējos gados.

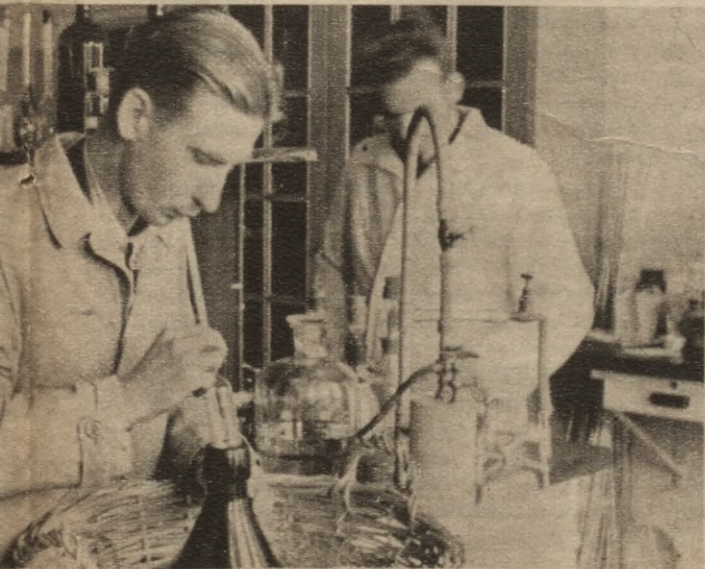
Šovasar saimniecībā praktizējās 19 studentes un 29 studenti.

Interesanta ir pastaiga pa tiešām priekšzīmīgo prakses saimniecību. Te modernī iekārtotas mechaniskās un galdnieku darbnīcas, kas strādā nevien akadēmijas vajadzībām, bet arī apkārtējām iestādēm un privātpersonām. Nesen nobeigta vasku pārstrādāšanas darbnīca būve. Agrāk aka-

Akadēmijas studente ar īpaši konstruētu instrumentu pārbauda savu vecāku saimniecībā audzētus tomātus, lai noskaidrotu to derīgumu ievārijumiem.

Prof. Dr. Vārsbergs zinātnisko pētījumu darbā.

„Weltbild” uzp.

ALDARĀS

P E T E R A A I G A R A R O M Ā N S

(4. turpinājums.)

Andris atradās lielas krēslainas telpas vidū. Tā bija Vālodžu virtuve. Pie pretējās sienas rēgojās plats ķieģeļu pavards, uz pavarda bija divi lieli melni katli, apsegti koka vākiem. No viena cēlās baltu garaiņu strūkļa un tiecās griestos pret melnajām gaņajām sijām. Pavardā eprēgāja uguns. Uz grīdas kurtuves priekšā mētājās žagari un skaidas. Pie lielā sešrūšu loga stāvēja garš neapklāts saimes galds un uz tā atradās pelēki krāsota sviesta kuļamā kaste. Kastei līdzās stāvēja liels māla pods ar krējumu un sarkana māla bļoda ar sakulto sviestu, kas vēl peldēja paniņās.

Līna grieza sviesta kuļamo kasti, seju pavērsusi pret Andri. Sākumā viņas roka kustējās gausi un bija atšķirams katrs kūlēja spārnu sitiens ielietajā krējumā. Bet tad roka sāka griezties arvien ātrāk, un atsevišķie šlakstiņi pārvērtās nepārtrauktā špāksnā. Meita grieza, cik jaudas. Viņas nesavaldāmās brūnās matu šķipsnas lēkāja un plīvoja ap pieri un tumši iedegušo kaklu.

„Ko tu stāvi kā sālstsabs?” pēdīgi ierunājās Līna, redzējama, ka Andris nekustas no vietas. „Nāc, te ir soliņš!” un viņa tāpat neatraujot roku no griežamā kloķa, ar kailo kāju izķeksēja no galda apakšas soliņu un pastūma to atnācējam. Tikai tagad Andris ievēroja, ka Vālodžu Līnai bija līdz pleciem kailas, melnīgnēji saspriegājušas rokas un kājas drukniem lieliem. Tad vēl Andris pamanīja, ka viņai ir sārta, strupi pirksti, biezas lūpas un mazliet uz augšu uzliekts deguns. Neko darīt — tāda bija Līna. Viņš nometa cepuri uz galda un atsēdās uz piebīdītā soliņa.

„Pastāsti, kā iet pa jūsu māju?” neatlaidās Līna, kad Andris bija apmeties viņai līdzās. „Vai tēvs tikpat bargs?”

„No kā šis citāds kļūš? Kāds bijis, tāds paliek.”

„Tad gan grūti,” teica Līna, attaisīdama sviesta kuļamajai kastei vāku. Viņa iemērca labās rokas rādāmo pirkstu iedzeltenajā krējuma javā, apmaisīja to un tad nolaižīja krējumu no pirksta, pie tam vēl vairākkārt ar mēli aplaizīdama lūpas.

„Vai negribi nogaršot?” viņa griezās pie Andra, valšķīgi smaidīdama. „Tāds taukains, skābs piesien sirdi!”

„Paldies, es krējumu neēdu,” atvairīgi murmināja Andris, šļūcoši pavirzīdamies ar visu soliņu mazliet tālāk no sviesta kūlējas.

„Neēd? Tev jau mājā nekad nedod. Tu, puis, liesā maizē esi audzis. Es gan vienmēr palaižu pirkstu gar ķernes maļu. Ko tur taupīt? Pati slaucu, pati ķernēju.” Meita aiztaisīja kuļamo kasti, sāka atkal lēni griezt, bet acis nenolaida no Andra.

„Vai tiesa, Andrej, ka tu mani precēšot?” vaicāja viņa puscukstot, pati piesardama līdz ausu galiem.

Andris sarāvās. Likās, grīda zem kājām sāk grīloties un griestu sijās griezties kā vējdzirnavu spārni. Viņš izmisis acīm

meklēja durvis, bet kur tu, cilvēks, aiziesi, ja tepat priekšā stāvēja Līna. Viņa pat bija atlaidusi kuļamās kastes rokturi, pagriezies pret viņu un gaidīja atbildi kā izsalcis suns maizi no ganu kules. Viņas jaunās apaļās krūtis, kas tvērās zem plānās blūzes, cēlās un grimā, bet acis plaiksnāja alku raisīts valgums.

„Kur tu dzirdēji tādas valodas?” ierunājās Andris nedroši.

„Tā ļaudis runā. Es nezinu, varbūt tikai tenkas!” Līna strauji apgriezās un sāka atkal rīkoties ap sviesta kuļamo kasti. Viņas lielais augums kustējās līdz katram rokas griezienam. Isie linu lindraki šūpojās, gurni gorījās rakstā ar roku kustībām. Andris pārlaida viņai skatu no galvas līdz kājām. Tā vairs nebija meitenīgā draiskule, kas pamatskolā lakstojās ar zēniem, viņa priekšā stāvēja piebriedusi meita, kas izskatījās vecāka par saviem gadiem. Isie lindraki, atsedzot kāju resnos lielus, likās, nupat, nupat pārsprāgs šuvēs, jo viss augums tvīka aiz spēka un asiņu pārpilnības.

„Kas bija? Kam aplūsi? Vai iešāvos nevietā?” Līnai kļuva neērti, apzinoties, ka viņu kāds cieši uzlūko. „Ko skaties uz mani kā septīto brīnumu? Apskati, apskati! Redzi, kādi man zābaki!” viņa tāpat strādādama pagrozīja un pacilāja kājas, ko klāja brūns, rāvains melnīgnējums. „Tā iet, kad jābrien pa kūti. Būtu jauns saimnieks, atvestu no purva sūnas, vai ierīkotu seklo kūti. Tagad staigā kā pa linu mārku. Nav vairs Vālodžos nekādas kārtības.”

Andris instinktīvi noliecās un pacēla no zemes nelielu skalīņu, kas gulēja viņam pie zābaka purna. Viņš nemierīgi to laužīja pirkstos un raudzījās kā apstulbots uz Līnu, kas viņa sirdī raisīja vārdos neletvejamās bailes, bet arī neapslāpējamās iekāres.

„Tāds kā mēmais. Man tādi puīši nepatīk. Kas sakāms, to pasaka īsi un asi. Atnāk pirmoreiz ciemos un sēž kā taksis pie āpša alas. Nu, nu, nedusmojies, nedusmojies!” Līna pēkšņi mainīja balsi un kā lūgdama pieķērās puīša rokai, redzējama, ka tas grīb celties. „Es tikai tāpat. Vai nu cilvēks uzreiz var pateikt visu, ko domā. Saka vienu, iznāk otrs. Aul Ail!” viņa pēkšņi iesaucās un tvēra sev aiz muguras lāpstīņas vietā. „Ai, kā sāp! Sasodīts, ka nav ērce piezīdusies!” Līna ar roku drudzaini berzēja muguru. Andris pietrūkās kājās.

„Kas — sāp?”

„Jā. Raugies te — vai nav ērce vai dzeltenā skudra?”

„Kur?”

„Te, mugurā!” Līna trina lāpstīņas vietu. „Tā būs ērce. Ai, kā sāp! Ail!” viņa gorījās un atmuguriski virzījās klāt Andrejam. „Palūkojies, padzenā — kas tur ir?”

Puisis paraustīja plecus, bet neuzdrošinājās Līnai pieskarties.

„Attaisi blūzi un paskaties! Vai nemaz nav līdzietības — tāds kā pagāns!” viņa spīdēs Andrejam arvien klātāk. Puisis juta viņas ķermeņa siltumu.

„Nu netūlājies! Vienam sāp, bet viņš slaistās un nezina ko!” iesaucās Līna, un viņas balsī skanēja izmisums.

„Kur tad isti sāp?” Andris vaicāja pikti un drebošiem pirkstiem pieskārs plānajam bāli raibajam katūnam, kas visgaņām mugurai bija aizpogāts spiedpogām. Viņš pārāva audumu, un pogas tarkšķēdamas atsprāga.

„Raugies — zem lāpstīņas” Līna rādīja, atmuguriski liekdama roku. Andris aizlaida pirkstus aiz plebura. „Cik tev auksta delna!” Līna čukstēja.

Tai vietā, kur Līna rādīja, Andris pabrauca ar pirkstiem uz vienu un otru pusi, bet, izņemot nelielu kārpīņu un tvīkstošo miesu, cita nemanīja. Viņš pat ielūkojās — nē, tur nebija ne vēsts no ērces vai skudras, tikai jauns, spēka pilns augums un mazliet parupjas, bet saskanīgas ķermeņa līnijas.

„Neaušojies, te nekā nav!” puisis grūbēja runāt vienaldzīgi, bet viņa balss drebēja. „Tev tikai aplam liekas.”

„Aplam? Neliekas vis aplam! Pats runā aplam! Ir, ir! Tagad tekā pa padusi. Tu esi akls!” Līna sita ar kāju uz grīdas. Tad viņa veikli apsviedās un abām rokām apskāva Andri. Viņa raudzījās puisim acīs, viņas mute bija pavisam tuvu Andra sejai. „Tu nekā neatradi, nekā neredzēji?” Līnas elpa bija strauja, lūpas stāvēja pusvirus, nāsis mazliet raustījās. Cauri kakla ādai varēja jaust, kā pulsēja viņas vēnas. „Nekā tur nebija?” viņa čukstēja. „It nekā?”

„Patiesi nebija,” Andris stostījās, un arī viņa roka kļāva arvien ciešāk Līnas augumu.

„Un es nekas neesmu?”

„Tu... tu esi...” viņš Līnu saspīda tik drudzaini un spēcīgi, ka viņai airzāvās elpa.

„Līna, Līna!” pagalmā atskanēja Vālodžu saimnieka piesmakušā balss. „Sivēni izlauzušies! Nāc, kur tu kavējies? Izrakņājuši kartupeļus un sīpolu dobes!”

„Jā, jā! Es eju!” atsaucās Līna, un pieplaka skūpstā Andrim. Tas viss norisinājās vienā mirklī. Andris tikai neskaidri juta viņas karsto elpu un viņas lūpu pieskārienus. Tad viņa izraisījās no Andra rokām, atkāpās soli un lietišķi teica: „Palīdzī aizpogāt! Vecais domās nezina ko. Pagāna skudra!”

Andra pirksti klumburoja un streipuļoja kā piedzērušies ap sīkajām pogām. Viņš paguva aizspiešot tikai dažas, kad Līna, kā viesuļa rauta, izdrāzās no virtuves. Viņas spēcīgie soļi jau dunēja pagalmā. Meita skrēja un sauca: „Čūk, čūk, čūk!” bet viņas sirds gavilēja, viņa bija pieveikus nepieveicamo. Tā bija liela uzvara, kas raisīja prieku un pašapziņu. Kas būs tālāk, kā būs rītu, par to šodien negrūbējās domāt. Šodien lepnais, nepieveicamais Andris bija viņas gūsteknis. Viņš bija sagūstīts un tik drīz vairs neaizies no Līnas. Nē, viņa tik viegli viņu neatlaidīs. Viņa skrēja. Aizskrēja līdz klēts priekšai, paņēma vācēli ar

azu miltiem un putna vieglumā, lindrakiem plīvojot, pazuda sakņu dārzā.

Andris pa to laiku soļoja pa virtuvi uz priekšu un atpakaļ. Viņš nevarēja īsti atskurbt, viņš sev vaicāja: kas bija noticis un kādēļ tam jānotiek? Noticis... noticis nekas nebija, bet varēja notikt. Jods viņu pārāvis, lai saka, ko grib. Tā Līna ir un paliek iekārojama meita. Kaut vien... Viņš tālāk nepaguva aizdomāt, jo virtuves durvis atdarījās, un ienāca pats saimnieks. Kucīte kaktā atkal iepurdējās, bet, saodusi, ka pašu cilvēks, apīmās. Varēja dzirdēt tikai kucēnu nevarīgo smilkslēšanu. Saimnieks, ieraudzījis Andreju, apstājās.

„Vai tu esi, dēls?” vaicāja viņš, novilkdams svārkus, noņemdams plato salmu cepuri un pakārdams uz vadza.

„Jā, es, Vālodžu tēv, atnācu.”

„Tas ir labi. Tas ir prātīgi, ka atnāci.” Sirmais saimnieks piegāja Andrim klāt, sniedza raupainu, sausu roku un ieskatījās sejā. „Jau nobažījies — diezin, vai nāksi. Bet — ko mēs te pa virtuvi, iesim manā galā, izrunāsim vīriešu runas un tad sauksim sieviešus talkā! Vai ne? Nāc!”

Saimnieks atvēra durvis uz krēslainu, pazemu istabu, kur logā spīdēja novakara saule, mezdama starus uz raibā, izrakstītā galdauta, kas rotāja galdu istabas vidū. Pie sienas stāvēja veclaicīgs drēbju skapis, grāmatu plaukts ar dažām grāmatām, no kuņģam visiespaidīgāk izcēlās bībele ar zelta muguras rakstu. Kaktā aiz skapja atradās augsta gulta ar diviem spilveniem. Pie gultas bija noklāts no dažādu krāsu lupatām darināts celiņš.

„Tā. Te varēsīm izrunāties pēc sirds patikas,” teica Vālodžu saimnieks, iebīdījis viesi savā istabā. Viņš atsēdās no lazdu atvasēm liektā atzveltnes krēslā. Otrs tāds pats krēsls galda galā gaidīja Andri.

„Apsēdies! Jūties kā savās mājās!” drošināja saimnieks Andri.

Kamēr Andris apsēdās, vecais Brasla ar roku noglauda savus baltos plānos matus, kas tikai dažām šķipsnām sedza kailo, plato galvas vidu, un nobraucēja kuplo divžuburu bārdi. Vālodžu saimnieka sejā vēl bija spirtuma gana, acis raudzījās dzīvi, tikai augstā piere bija neskaitāmu sīku grumbiņu izvagota. Bīdī viņi sēdēja viens otram pretī un klusēja. Tad saimnieks, it kā piemirsis kaut ko svarīgu, ar skubu piecēlās, sameklēja vestes kabatā atslēdziņu, atvēra veclaicīgā skapja durvis, kam nezināma mākslinieka roka bija uzgleznojusi teiksmainas maģones sarkani dzelteniem ziediem. Skapja plauktā viņš pacilāja kaut kādus drēbju gabalus un tad no pašā skapja dibena izvilka apmēram pēdu garu metalla cauruli, kur glabājās Vālodžu māju plāni un citi svarīgi raksti. Nesteigdamies aizdarījis skapi, viņš atkal atgriezās pie galda, atsēdās, nolika pelēkā skārda cauruli sev priekšā, izņēma no kabatas un atvāza nobružātu papes maksti, kur atradās brilles, un uzlika tās uz deguna. Vecā saimnieka kustībām piemita kāds svinīgs gausums. Visas zīmes liecināja, ka viņš gatavojas svarīgam solim.

„Tā Kunga ceļi, dēls, ir neizdibināmi,” pēdīgi ierunājās sirmgalvis rāmu balsi, atdalīdams vārdu no vārda un raudzīdamies Andrejā pāri brīļu stikliem. Viesis visu

laiku vēl sēdēja kā samulsis uz krēsla vienas malas, baidīdamies laisties atzveltnē, šķiet, tā būtu neizbrienams atvars. „Viņa bardzība mūs pazemina, bet Viņa laipnībai nav robežu. Bet rakstos teikts, ka ar gudrību ceļ namu un ar saprašānu to stiprina. Un tā, dēls, klausīdams savai saprašānai, esmu aicinājis tevi, lai atvieglotu savu sirdi un darītu pēdējo pienākumu, kas man vēl palicis šai pasaulē. Raugies, dēls, mans mūžs iet uz galu un manas dienas ir skaitītas! Nevienš nezina, kad pienāk viņa stunda, un tāpēc ir labi, ka jau laikus visi parādi tiek nomaksāti. Man nav daudz parādu, kas maksājami naudā vai graudā, turpretim sirdi gan nospiež kāds parāds un vainas apziņa, bet to nevar tik lēti līdzināt. Tu pats zini, ka man ir zeme un mājas, ir iedzīve un savs grasis atlikts, bet nav neviena, kam šīs mājas atstāt, jo aiz manis nepaliek neviens, ko varētu uzskatīt par Braslu dzimtas atvasi. Kamēr cilvēks vēl jauns un kamēr pašam spēks kaulos, tas viss liekas nekas, sak, gan jau nāks laiks un nāks padoms. Bet laiks pienāk un paiet, bet padoms nerodas.” Saimnieks nopūtās, pacilāja dokumentu cauruli, viņa kaulainā roka drebēja.

„Domāt, kas tur ko bažīties,” turpināja saimnieks, raudzīdamies logā, kur saule rotājās Vālodžu birzs galotnēs. „Es nomiršu, un manu šķirstu aizvedīs kapu kalnā. Nāve visu izlīdzinās un piedos. Izlīdzinās un piedos — tomēr ne visu. Pārkaļumi pret ģinti dzīvo arī pēc vaininieka nāves, tie runās no katra Vālodžu pakša, no katras sazēlušās velēnas. Saki man, Andri, kas notiks ar Vālodžu sētu, kur mani senči jau dzīvojuši turpat trīs simts gadus no paaudzes uz paaudzi, kopuši zemi, stādījuši kokus, cēlušī ēkas un piepildījuši pasauli ar dzīvu elpu? Ko man iesākt? Kam novēlēt visu, ko esmu saņēmis no tēva un ko gaņajā mūžā sakrājis? Lai nu kāds esmu bijis, bet vienu es gribu pirms nāves vēl par labu vērst, un proti — atstāt šīs mājas tādās rokās, kas būtu cienīgas tās vadīt.”

„Jums taču ir audžu meita Līna,” Andris bailīgi izmeta, „vai viņa nemantos mājas?”

„Viņa mantos. Katrā ziņā, saņems savu tiesu, bet viņa nav mūsu dzimtas. Kaut gan Līna valkā Braslu vārdu, viņa ir svešu asiņu un svešu ļaužu. Toreiz kara gados aizklīdīs Krievijā, es pieņemu kurzemnieku meiteni, kam māte un tēvs bija miruši

asinssērgā, bet brālis aizsaukts karā. Viņa bija viena un pamesta, bez gādnieka, bez atspaida, bet izlikās tāda sprigana, atjautīga, izdarīga. Pieņēmu meiteni par savu, audzināju, atvedu atpakaļ uz Vālodžiem, sūtīju skolā, lai pieņemtu gudrību un tikumā. Būtu skolojis vēl tālāk, laidis studēt, bet skaidri redzēju, ka nekas labs neiznāks. Lācauzu nepārvērtīsi par kviešu graudu, vienalga, bet kādā pūrā gribi. Līnai bija visur citur prāts, tikai ne pie grāmatām un skolas zināšanām. Un, taisnību sakot, kas meiteņiem tādos gados par prātu. Viņu prāts ir kā vējš un domas kā migla. Nekad nezini, kur tas ies un kur paliks. Pieņemdams Līnu, klusībā cerēju, ka būs mantiniece, izaugs atslēgu glabātāja. Izaugusi jau ir, meita kā liepa, bet vai iznāks atslēgu glabātāja, tā nezinu. Vismaz sirdi māc bažas, vai viņa prātis mājas noturēt, ja mana galva kritīs. Tā ir, dēls, tikai nedomā, ka aicināju tevi, lai nopulgotu savu audžu meitu. Nē, ar tādu nolūku neesmu tevi saucis. Līna nav ne ļaunāka, ne labāka par citiem cilvēkiem, vienīgi viņā nav iedzimusi saimnieces daba.

Tagad ir pienācis laiks, kad Līna pošas precēties. Ko tur teikt? Katra puķe vienreiz uzzied. Man tik ar bažām un rūpēm jānorauģās tajos mantas tīkotajos, kas lūcinās ap viņu un taisās man iegātņos. Es varu skaidri pateikt, neapgrūtinot savu sirdsapziņu, ka tie neviens nav nama turētāji. Tie visi ir tekuļi un bēguļi un pasaulē staigūļi, kas atnāks, izdzers un izbaidīs Vālodžu labumu un atkal aizies, atstājot aiz sevis saplēstus traukus un piebradātu pagalmu. Mana vecā sirds grib miera. Bet kur rast mieru, ja visapkārt šķīka tukšums un sveši cilvēki? Dotu nezini ko, ja tagad varētu runāt ar savu dēlu vai dēla dēlu. Tas nu ir nokavēts, un kas nokavēts, tas pazaudēts. Jāglābj vēl, kas ir glābjams. Kādreiz meklējot sev saimnieci, es lepni braukāju pa pieciem pagastiem, meklēju no labākajām labāko, pēlu, nicināju, atraidīju un kas no tā visa iznāca? Man nav ne saimnieces, ne mantinieka. Nevajag no cilvēkiem vairāk prasīt, nekā viņi spēj dot. Es būtu pēdējais ģekis un nelga, ja tagad, meklējot iegātņi, rīkotos tāpat.” Vecais vīrs pacēla brilles, ar delnu patrīna valgos, piesarkušos plakstus, nopūtās un atkal turpināja:

„Andrej, dēls, tepat tuvumā esmu labu laiku vērojis kādu godīgu cilvēku, kam varētu uzticēt mantojumu. Nepem ļaunā, ka izvēle jau ir notikusi un izredzētais esi tu! Aicinot tevi uz Vālodžiem, man bija vienalga, kas ir tavš tēvs un ar ko viņš nodarbojas un kāda jūsu ģimenei slava vai neslava. Es taču neņemšu iegātņos tavu tēvu, bet tevi pašu. Turklāt — arī Līna nav vienaldzīga pret tevi. Viņa gan lakstojas ap daudziem, bet zinu, ka slepeni tīko pēc tevis, jo tu esi vienīgais no apkārtniešiem, kas neliekas par viņu daudz zinis. Tāda nu reiz ir cilvēka daba, ka viegli noplūktu ābolu viņš apkošļā un aizmet, bet grūti plūktu un galotnē iegūto glabā tīnē, lai vēlāk apēstu gardu muti. Līna man nekā nav teikusi un arī neteiks, bet esmu pārliecināts, ka viņa ies pie tevis, nevien paklausot manam padomam, bet arī savas sirds skubināta. Tādi, dēls, ir mani nolūki, un tādēļ tevi aicināju.”

(Turpinājums sekos).

ANDREJS EGLĪS ZVAIGŽŅU TUMSĀ

*Ir dziļa zvaigžņu tumsa,
Zem vaiga roka dus.
Pār galvu zelta kļava
Dreb, noliecas un kļus.*

*Es mostos, rīta vēji
No saules puses nāk.
Man pāri zvaigžņu lietūs
Un lapas laisties sāk.*

*Kas dusējis uz vaiga,
Kad rudens zvaigznes zib,
Tas piecēlies ar skatu
Uz rīta pusī grib.*

Saldā raža

Pēterlauku selekcijas stacijā arī kaža laikā turpinās cukurbiešu sēklu audzēšanu.

Kantoņa darbiniecei tas dara prieku.

Sadraudzībā darbs veicas sekmīgi.

Cukurbiešu talkā piedalās visa mājas salme.

Latvijas laukos, īpaši Zemgalē, sācies jauns darba drudzis, gan pēdējais šai sezonā. Cukurbiete, šī mūsu zemē ievestā saldā skaistule, mīl ilgi augt, jo tās koši zaļā lapotne ar katru lieku dienu uzkrāj bietē vairāk salduma. Tomēr tagad arī viņas laiks pienācis. Daudz tūkstošu cukurbiešu audzētāju saimniecībās darbā stājušies visi māju ļaudis. Viņiem talkā dodas izpalīdzīgā skolu jaunatne un tūkstošiem pilsētu ierēdņu un strādnieku. Pa visiem ceļiem, gan pajūgos, vilcienos un liellaivās uz fabrikām plūst cukurbiešu straumes un krājas tur nepārrēdzamos kalnos. Pārbaudītas un apgādātas ar visiem palīgmateriāliem, cukurfabrikas šais dienās uzsāk darbu, lai no bezgalīgo cauruļu un tveicēšanas katlu labirintiem laistu ārā saldus, sniegainos cukura kristallus.

Mūsu dienās cukurs visplašākajām iedzīvotāju aprindām ir nepieciešams uztura līdzeklis un baudviela, bet pagājušā gadsimta sākumā tas bija retums pat uz bagātnieka galda. „Latviešu Avīzes” 1838. gadā rakstīja: „Teic, ka grīboht saukt Rubbes muiža ihpašus laupamus rahcipus stahdiht, ko Runkelrūbe sauc, no kuņiem to labbaku cukuru var izdabuht. Redzes, vai laimesees.” Toreiz tas nelaimējās. Par cukurbietēm un biešu cukura fabrikām ārzemēs „Latviešu Avīzes” raksta arī pārdesmit gadu vēlāk. Vairāki muižnieki 1884.—1886. g. izaudzē pirmās cukurbietes, ko analizē bij. Rīgas politehniskā institūtā prof. M. Glazenaps. Vairāki latviešu sabiedriskie darbinieki raksta presē, ka cukurbiešu audzēšanu un cukurrūpniecību nevar pamest novārtā. Tomēr šie jautājumi aplusa, un īsi pirms pasaules kara cukurbiete Latvijā bija svešs augs.

Šī svarīgā rūpniecības nozare pirmo reizi piepildījumu un īsā laikā necerētu uzplaukumu piedzīvoja tikai neatkarīgajā Latvijas valstī. 1920. gadā Latvijā atgriezās jauns entuziasts, kas cukurrūpniecību studējis un praktiski iepazinis, — inženieris Jānis Laže. Zinādams, ka cukurbietes spējīgas augt tikpat labi sausā stepē kā Holandes līdzenumā, Bohēmijas augstienēs vai aukstajā Somijā, viņš kā zemkopības ministrijas cukurbiešu speciālists nekavējoties sāk mēģinājumus audzēt cukurbietes arī mūsu zemē. Jau pirmie mēģinājumi 1921. gadā dod bietes ar augstu cukura saturu un ļoti labu ražu. Nākamie gadi sniedz arī vērtīgas atziņas, kā cukurbietes audzējamas un kopjamas mūsu apstākļos, un līdz ar to arī pārliecību, ka „tā lieta var iet.” 1923. gada rudenī Rīgā sanāk iniciātoru grupas sēde, kur 7 dalībnieki pēc inž. J. Lažes priekšlikuma pieņem vēsturisku lēmumu: dibināt pirmo Latvijas cukura fabrikas akciju sabiedrību. Akciju kapitālu nosaka 1 milj. latu un nolemj tūlīt uzsākt priekšdarbus pirmās cukurfabrikas būvei. Līdz ar to šogad varam atskatīties uz 20 gadiem, kopš likti praktiskie pamati Latvijas cukurrūpniecībai.

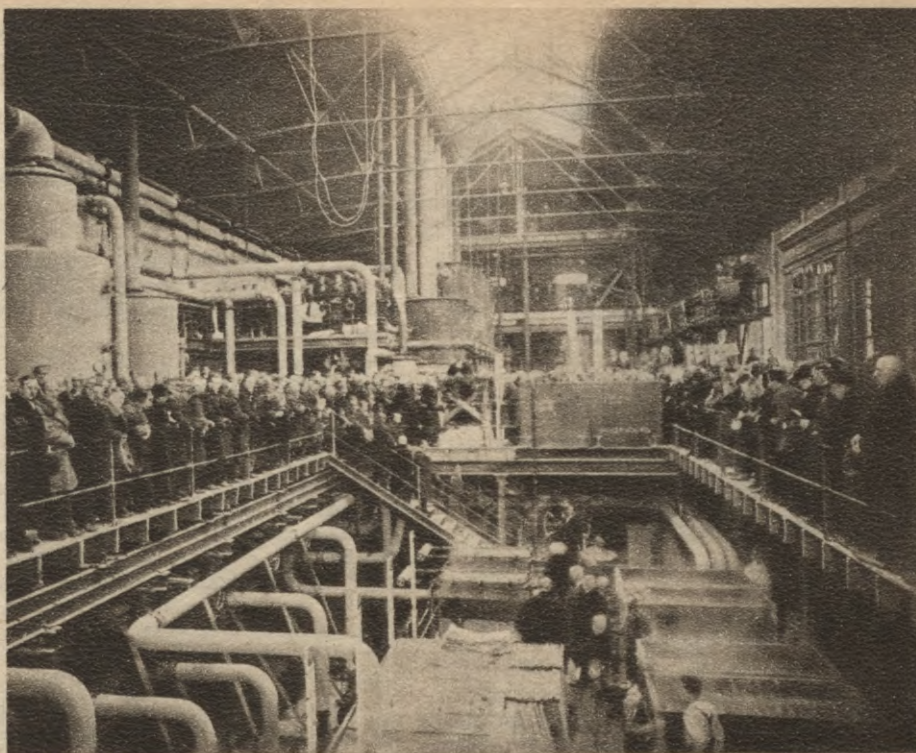
Lēmums pieņemts, bet kā to realizēt? Tiesa, Latvijai sava cukurrūpniecība nepieciešama, jo 1923. gadā vien no ārzemēm ievests tik daudz cukura, ka tā samaksai nepietiek ar ieņēmumiem no visa toreizējā Latvijas sviesta un gaļas eksporta. Cukura patērētāji pakļauti pasaules spekulantu iegribām, un kažu gadījumā, kad brīva satiksme un transports nav iespējams, valstij bez savas cukurrūpniecības jānonāk kļūmīgā stāvoklī. Bet cukurfabrikas būvei nepieciešami prāvi līdzekļi, kuŗu nav, un fabrikas darbam jānodrošina pietiekami plaši mazpazīstamās cukurbietes sējumi. Par spīti daudzajiem iebildumiem presē un sabiedrībā, darbs tomēr virzās uz priekšu. Cukurbiešu kultūras aug. 1924. gadā nosūta uz Vāciju pārstrādāšanai pirmos 4, bet 1925. gadā jau 90 vagonu cukurbiešu. Tīkmēr iniciātoriem radušies sekotāji: 900 akcionāru, īpaši no lauksaimnieku un inteligēnces aprindām, izpirkuši akcijas par pus miljonu latu, un 1926. gada rudenī Jelgavā darbu sāk pirmā cukurfabrika,

kuņas būve izmaksājusi 3 milj. latu. Sekmīgam darbam tomēr līdzekļu nepietiek, un jauno cukurfabriku iznomā valdībai, kas 1931. gadā, neatmaksājot fabrikas cēlējiem nevienu latu, to pārņem savā īpašumā. Akciju sabiedrību likvidē, tomēr tās sāktais darbs nezūd, bet gan straujiem soļiem iet plašumā. Lauksaimnieki jau iemācījušies audzēt daudzprasīgo cukurbieti un no sakņu dārzēm tās kultūras iznesuši plašajos laukos. Šis darbs arī atmaksājās, jo cukurbietēm labi iekoptā zeme savukārt ceļ ražas citām kultūrām. Agrāk nepazītā cukurbiete nu izrādās par vērtīgāko augu, jo 1 ha cukurbiešu var dot barības vielas (kalorijās) 20 cilvēku gada uzturam, kamēr no 1 ha kartupeļu var paādināt 10 cilvēku, bet no 1 ha labības tikai — 5. Tai pašā laikā cukurbietes pēc nodošanas fabrikā ar atstātiem lakstiem, atpakaļ saņemamiem grauzījumiem un melasi saimniecībai dod tik daudz lopbarības kā reti kāds cits augs. Tādēļ nav jābrīnās, ka kāds uzņēmīgs Zemgales saimnieks vienā gadā ar cukurbietēm apsēj savas lielās saimniecības ceturto daļu un rudenī pēc biešu nodošanas pārbrauc mājās savā automašīnā.

Cukurbiešu audzētāju centības dēļ valdība 1932. gadā var uzcelt otru cukurfabriku Krustpilī un 1933. gadā trešo — Liepājā. 1934./35. gadā cukura ieguvums visās trijās fabrikās sasniedz maksimālo daudzumu — gandrīz 54.000 tonnu, krietni pārsniedzot vietējo patēriņu. Nu cukuru var jau eksportēt uz Igauniju, bet dažādos pārstrādājumos — konfektes un liķieros — uz visām pasaules malām. Latvijas inženieri, tehniķi un instruktori studiju komandējumos iepazīstas ar jaunākiem sasniegumiem ārzemēs un joprojām uzlabo cukurrūpniecības tehniku un cukura kvalitāti. 1934./35. gadā ar cukura iznākumu (no biešu svara) Latvija 33 valstu starpā nostājas pirmajā vietā, pārspējot vecās cukurrūpniecības valstis. Parīzes starptautiskā izstādē 1937. gadā Latvijas cukuram piešķir augstāko godalgu „Grand Prix”. Berlīnes cukurrūpniecības institūta direktors prof. O. Spengler (Spengler) 1940. gadā raksta cukura monopola direktoram, ka Latvijas cukurrūpniecība atrodas uz sevišķi augstas pakāpes.

Uzlabojot cukura ražošanas tehniku, pazeminās cukura pašizmaksa, un, kaut arī cukura monopols katru gadu dod valstij ap 15 milj. latu peļņas, kurus Latvijā tomēr lētāks nekā daudzās citās valstīs. Vēl tālākie soļi vērsti uz to, lai Latvijas cukurrūpniecību padarītu iespējami neatkarīgu no ārzemēm. Lai gan akmeņogles ir lētākas, tomēr cukurfabrikas kā pirmā lielrūpniecības nozare pārbūvē kurtuves un pāriet uz pašu zemē ražotās kūdras apkuri. Mežotnes, tagad Pēterlauku selekcijas stacija (agr. P. Jubass) uzsāk sarežģīto cukurbiešu selekciju un gūst labus panākumus šejienes apstākļiem piemērotu cukurbiešu šķirņu audzēšanā. Latvijas lauksaimniekiem cukurrūpniecība līdz 1939. gadam devusi pāri par 80 milj. latu ienākuma. Daudz svētības tā devusi arī visai Latvijas tautsaimniecībai, bet neatsveicama tā ir tagadējā kara laikā. Ja mums ik gadus strādā 3 modernas cukurfabrikas, kas dod iztiku (kaut arī minimālu) ne tikai Latvijas iedzīvotājiem, bet spēj apgādāt arī labu daļu kaņotāju un atlicināt kaimiņam, kas cukuru neražo, tad par to jāpateicas iniciātoriem, kuŗi priekš 20 gadiem lika cukurrūpniecībai pirmos pamatus, un latviešu zemnieka neatlaidīgam darbam.

J. M.

Tas bija ievērojams notikums Latvijas dzīvē, kad pēc tik daudz strīdiem un diskusijām 1926. gada rudenī Jelgavā ievēlēja pirmo cukurfabriku. Ar neviltošu interesi daudzie atklāšanas svinību dalībnieki vēroja jaunās fabrikas impozanto iekārtu. Vēlāk paplašināta, šī fabrika tagad spēj pārstrādāt vairāk nekā 1000 tonnu biešu dienā.

Kā sniegaina straume maisos plūst cukurs, nodrošinot nepieciešamo uzturu arī kara laikā.

Kāds cukurbiešu transports uz fabriku.

Minchhauzens

— ATKAL RĪGĀ

Tā lidojis no krievu uz turku zemi ir vie-
nīgi Minchhauzens.

Soreiz viņa piedzīvojumus kā „Ufa” filmas 25 g. jubilejas ražojumu skatām uz ekrāna. Pagājuši jau gandrīz divi gadu simti, kopš šos dīvainos stāstus rīdziniekiem te vēstījis pats Minchhauzens. Viņš tos stāstījis kā jautrus jokus, bet nav piedēvējis sev. Kā Minchhauzena personīgos piedzīvojumus tos pirmais sakopojis vācu rakstnieks Rapse, vēlāk Būrgers; tie vairākkārt tulkoti latviešu valodā. Minchhauzena vēsturiskā persona — brīvkungs Karls Frīdrichs fon Minchhauzens (Karl Friedrich von Münchhausen) saistās arī ar Kurzemi, Vidzemi un kādreizējo Rīgas garnizonu. Albumu ar Minchhauzena ierakstu savā laikā ieguvis Rīgas Doma mūzejs. Vācu ievērojamais ballādistis Bōrriss fon Minchhauzens (Bōrriss von Münchhausen) ir šīs senās bruņinieku dzimtas pēctecis.

„Minchhauzens” ir krāsas filmu tehnikā jauns sasniegums, kas ietver visas filmas pussimts attīstības gados iegūtās pieredzes. Par filmu tehnikas lielajām iespējām un fotogēnikas sasniegumiem liecina fantastiskie pārvēršanās skati Minchhauzena piedzīvojumu attēlojumā; sevišķi Pēterpils ainās, pārdabiskajos lidojumos un uz mēness, tāpat arī reālajās ainās. Tikai 18. gadsimta latviešu zemnieku sēta filmā pavisam nav latviska.

Mēmā filmā deva skatītājam tikai mīmikas un kustību izteiksmi; skaņu filma jau stipri tuvināja dzīvei. Nākamais etaps ir krāsu skaņu filma, kas rada vēl spēcīgāku īstenības iespaidu.

Vācu filmu tehnikā krāsās iegūti starptoni, un tā krāsu skaņu filma ir baudāma un netraucē skatītāju uzpemt psihiskos pārdzīvojumus. Panākta arī kompozicionāla vienība.

Filmā Minchhauzena ugunīgais gars un humors atradis savu vispilnīgāko izpausmi Hansa Albersa tēlojumā, kur viņa savdabīgā spēle nojauc laika robežu starp pagātni un tagadni. Brigita Horneja, būtībā pavisam nelīdzinādamās Katrīnai II, tomēr saista ar savu tēlojumu. Šī viņas loma stipri atšķiras no visām līdz šim redzētajām. Ievēribu peļna Leo Slezaks sultāna Abdula Hamīda — un līze Vernere princeses Izabellas lomā. Nešķīrāms no sava

Orientālais skaistums nav bijis vienaldzīgs arī Minchhauzenam.

kunga ir Minchhauzena uzticīgais kalps, kuja tēlu veido Hermanis Spēlmanis, nekādā situācijā nezaudēdams savu labo omu.

Izsmalcinātu skaņu fonu filmā veidojis komponists Georgs Henčels. Viņa orķestrālie tēlojumi pārliecinoši iekļaujas krāsu noskaņās. Mūzikas kolorīts uzmanīgi seko visai filmas darbībai. Paša Minchhauzena tema radīta skaistos, liriskos lidojumos un tiek dažādi variēta: Minchhauzena stāstījums mūzika kļūst čalojoša, krievu skatos, sevišķi ķeizarienes galma ainās — pilnīgi folkloristiska. Izdevusies orientāliskā mūzika sultāna valstībā, ģitāru un mandolīnu austrumnieciskās serenādes. Instrumentālās partitūras skaistums un drāmatisms paveļas Venēcijas skatos.

— Brīnīties ir neveselīgi, tādēļ nebrīnīs ne par ko! — prāto Minchhauzens, un šie

Tūlīt nodunēs negants sprūdziens un — Minchhauzens lidos.

vārdi varētu būt kā vadmotīvs visai Minchhauzena fantastisko piedzīvojumu virknei. Saviem melu stāstiem Minchhauzens pats dzīvo līdz ar visu sirdi. Minchhauzens savu varonību pauž, nevairstāties nekādas likstas, nedz briesmas. Viņš ir kā mūžīgs vientulis, jo tam vienmēr jāmeklē jauna dzīve. Tā Minchhauzens iesoļojis mūsdienu auto un elektrības laikmetā.

Anda Rītupe.

Lielgabala šovīnš, ar ko Minchhauzens nojūst turkos, sagrauj cietoksni. No šim drupām viņš drīz nokļūst sultāna pilī.

Minchhauzens savaldzina krievu ķeizarieni Katrīnu II, bet nav pasargāts no tā laika galma intrigām.

LĀTVIEŠU AVIĀCIJAS PIONIERIS XVII. S.

Pirmais latviešu lidotājs un lidmašīnu konstruktors ir kāds Priekules muižas dzimcilvēks Zviedris, pēc amata, cik vērojams — kalējs, kas dzīvojis 17. g. s. beigās un 18. g. s. sākumā. Savu paša konstruēto lidmašīnu Zviedris demonstrēja publiski 1705. gadā Priekulē. Mācītājs Bilterlings, kas mums uzglabājis ziņas par šo pirmo latviešu lidotāju, šo notikumu apraksta šādi: „Viņš iesāka lidojumu ar paša pagatavotiem spārnēm no Priekules baznīcas torņa, kuŗa gala bumbu pats bija uzlicis. Daudzu skatītāju izbrīnas pavadīts, ar neticamu pādrošību pacēlies gaisā, viņš patiesi nolidoja gandrīz divas verstis līdz Knuipenes muižai. Te viņš nokrita un pārlauza kāju.” Lidotājs pats teicis, ka viņa lidošanas rīkam esot bijuši daži trūkumi, ko vajadzēšot izlabot. Kā rādās, tad Zviedra ievainojumi tomēr būs bijuši daudz nopietnāki kā sākumā licies, jo drīz pēc tam viņš nomiris.

SENES KĀ BARĪBAS VIELAS

Daži domā, ka sēnēm kā barības vielām vispār nav sevišķas nozīmes. Citi, turpretī, apgalvo, ka barības vērtīguma ziņā tās ierindojamas starp saknēm un gaļu. Lai noskaidrotu šos jautājumus, prof. Heupke ar saviem asistentiem izdarījis plašus pētījumus.

Izrādās, ka taukvielu un ogļhidrātu saturs sēnēs ir neievērojams — tanīs atrodas tikai ap 0,2—0,4 proc. taukvielu un 3—5 proc. ogļhidrātu. Toties olbaltuma vielu saturs sēnēs nav mazs. Sviestēnēs un klingenīšos ir 1,5—2 proc., jaunās barvikās un lauku atmatenēs (šampinjonos) ap 5 proc. slāpēkļvielu. Te gan jāņem vērā, ka daļa slāpēkļvielu atrodas sēņu chitīnā un nav sagremojama. Bez tam sēnēs atrodami arī vitamīni un īsti: A vitamīni (gailenēs), B vitamīni (visās sēnēs) un D vitamīni (barvikās un lāčpurņos). Mēģinājumi noskaidroja arī, ka cilvēka organisms vienlīdz labi spēj izmantot kā konservētas, tā žāvētas sēnes.

VITAMĪNI PRET MATU NOSIRMOŠANU

Izdarot mēģinājumus melno žurku barošanā, atklājās, ka, trūkstot dažiem nezināmiem vitamīniem, dzīvnieki nosirmo, bet, pieliekot barībai rauga ekstrakta piedevu, spalvas sirmums pazūd un dzīvnieki pēc kāda laika atkal atgūst normālo spalvas krāsu.

Nesen divi zinātnieki — Lunde un Kringstats atraduši „spalvas pretsirmuma faktora” jau pazīstamajā pantotēnskābju vitamīnā, kas sastopams raugā, pienā, rīsa kliņģās un dažos dzīvnieku organismos. Šim pazīstamajam un sintētiski pagatavojamam vitamīnam piemīt vēl citas iedarbības spējas — tam trūkstot, rodas dažas ādas slimības. Th. Vilands (Wieland) ziņo par vēl vienu „pretsirmuma vitamīnu”, kas tāpat atrodams raugā un pazīstams kā p-aminobenzoeskābe, kuŗa jau sen pagatavota arī sintētiski. Vai arī cilvēku matu nosirmošana ir vitamīnu trūkuma sekas, tas vēl jāpārbauda. Ja izrādītos, ka tas tā, tad būtu jāsecina, ka novecojušos organismos rodas pastiprināts vitamīnu trūkums, ko normāla barošanās vairs nespēj segt.

ATRASTA JAUNA LĀČU SUGA

Ir pagājuši vairāk nekā simts gadu, kopš Grieķijā, Atikas pussalā, Pikermijas apkārtnē pirmoreiz atrada terciārā laikmeta beigu posma — t. s. apakšējā pliocēna — zidītāja paliekas. Vēlāk izrādījās, ka šie zidītāji piemājojuši arī citās pasaules malīs — Eiropā, Āzijā un Ziemeļamerikā.

Pēc visvairāk atrodamā izmirušā trīspirkstainā zirga hipariona tā laikmeta faunu mēdz apzīmēt ar hiparionfaunu jeb arī pēc pirmās atraduma vietas — par Pikermijas faunu. Bez hipariona šai faunai pieskaitāmi vēl milzīgie ziloņu priekšteči mastodonti un dinoteriji, briesmīgie zobeniņķu tīģeri, hiēnas, žirafes u. c., tāpat kāda mežacūku suga un pērtiķi. Bet ļoti reti atrodamas lāču paliekas. Nesen Dr. J. Brunners Atēnu universitātes kolekcijās uzgājis kāda līdz šim nepazīstama lāča paliekas, kas atrastas Eubojas salā kopā ar hipariona, dažādu antilopju u. c. paliekām. Dr. J. Brunners nosaucis to par Erenberga lāci (Ursus ehrenbergi).

*Baumas!...
baumas!!
baumas!!!*

CENTRĀLAIS BAUMU BIROJS.

Es tikšinos ar papirosu lūpās
Un, kājas uzlicis uz rakstāmgalda,
Tā viegli līdinājos domu šūpās,
Kad pāri Rīgai pēcpusdiena valda.
Te pēkšņi zvans; kā triektas atsprāgst durvis,
Un senu dienu draugs pa tām krit iekšā.
Viņš noslēpumains tā kā lielais burvis,
No nezkurienes nākams manā priekšā:
„Drīz boļševiks būs klāt jau!” čukst viņš skaļi,

STARP MIERĪGIEM IEDZĪVOTĀJIEM.

Satraukums visā miestā:
Kaŗa troksnī dun tāle...
Līze grūž kanepes piestā,
Dunoņu rada tās vāle...

J. Dr.

STĀSTS PAR DABĀNA NĀVI

No mūsdienu Rīgas dzīves.

Svētdienā:
„Cik zēl, draugs, ka mums izput zolītes partija: Dabāns nevarēja atnākt, saslimis...”

Pirmdienā:
„Vai tu esi dzirdējis: Dabāns nopietni saslimis. Esot difterija vai izsitumu tīfs!”

Otrdienā:
„Paklausies tik: Dabāns miris! Jā, svētdien vēl spēlējās zolīti, bet vakar miris. Laikam ar trieku.”

Trešdienā:
„Trakas lietas. Dabāns beigts! Stāsta, ka bumba sprāgusi. Droši vien izplētnu lēcēji...”

Ceturtdienā:
„Vai nezini ko tuvāku par to dzelzceļa katastrofu? Dabāns arī dabūjis galu. Braucis mājās no lauku darbiem. Uzlaists gaisā viss vilciens...”

Piektdienā:
„Keipenē bijis uzlidojums. Visa pilsēta noslaucīta. Neviens veselās mājas! Un mūsu Dabāns arī beigts. Izbraucis ciemos pie radiem. Visi pagalam! Stāsta, ka angļi uzlidojuši...”

Sestdienā:
„Te nu mēs atkal divi nīkstam un gaidām, kad pienāks mūsu reize. Būtu vēl Dabāns dzīvs, varētu saspējēt zolīti...”

Pie durvīm zvana. Ienāk Dabāns.
„Kas, ko, tu dzīvs?”
„Nē, beigts gan. Es esmu viņa gars un tagad spokojos visiem tiem, kas viņu pārāgri aizraidījuši viņā saulē.”
„Vai tad tu nebiji slims?”
„Pagājušā svētdienā biju hipodromā un drusku apaukstējos, bet vakarā iedzēru groku un no rīta piecēlos vesels kā rutks. Nu, vai zolīti spēlēsim?”

K. Kr.

Tukšas baumas.

„Man stāstīja, ka tu esot precējies Rāvējiņā atraitni tikai naudas dēļ, lai samaksātu savus parādus!”
„Netici baumām: ne domājis ne esmu maksāt savus parādus!”

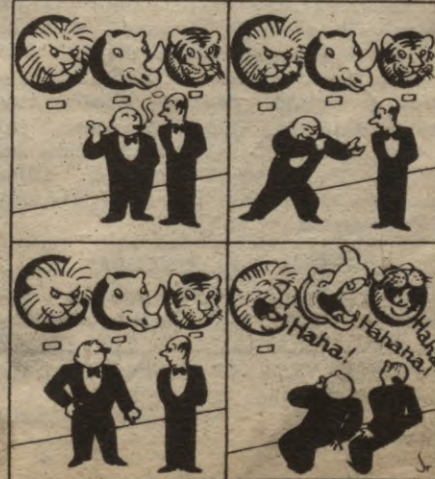

MAINTIRDZNIECĪBA.

Vējiņš dabū zināt, ka Dūmiņš tam uzticēto noslēpumu izpaudis tālāk.
„Kā nu tā var fabricēt baumas,” viņš pārmet Dūmiņam, „Es taču tev piekodināju paturēt to noslēpumu pie sevis.”
„Naīvais — kas tur par aprēķinu paturēt? Tagad es pret to iemainīju citu — daudz lielāku noslēpumu. Paklausies, es tev tūlīt izstāstīšu, bet citiem gan to nesaki...”

„PŪT TAVU PŪSANUI..”

(„Das Ill. Blatt.”)

RADIOFONA PROGRAMMA

17. X — 23. X GALVENAIS RAIDĪTĀJS RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

SVĒTDIEN, 17. OKTOBRĪ.

5.00 Vācu kaņavīriem. 6.30 Ziņas latv. val. 6.45 Hamburgas ostas koncerts. 7.00 Ziņas vācu val. Pēc tam — Dienas programma. 7.10 Hamburgas ostas koncerts (turp.). 8.00 Svētdienas rītā. 8.30 Vingr. bērniem. 8.45 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00 Ziņas vācu val. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Rosario la Tirana. Trīs fragmenti no Huāna Maneas spēņu baleta. 11.30 Polit. raidāmā. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas vācu val. Pēc tam — Vācu tautas koncerts. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 14.30 Gudrie zobi, A. Širmaņa raidāmluga bērniem. 15.00 Latviešu mūzika un literatūra. (Ā. Kaktiņš, L. Garūta (klav.), T. Lācis (dekl.) un radiofona koris T. Kalniņa vad.) (V. Plūdoņa dzejoļi). 16.00 Ko kaņavīri vēlas, (no Breslavas). 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 17.15 Ko kaņavīri vēlas (turp.). 18.00 Berlīnes filharmoniku koncerts (no Berlīnes). 19.00 Mūzika sk. pl. 19.15 Nedēļas atbalss. 19.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 20.00 Ziņas vācu val. 20.15 Lielā satikšanās. No Annemarijas līdz Urzulai (sk. pl.) 21.00 Ziņas latv. val. 21.15 Lielā satikšanās (turp.). 22.00 Ziņas vācu val. 22.20 Deju mūzika. 23.00 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 24.00 Ziņas vācu val. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 18. OKTOBRĪ.

6.30 Vingrošana. 6.45 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. (H. Cinka-Berzinska un Fr. Vlašeks (čells). 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika. 17.15 Vācu dziesmu cikls. (E. Maiera (Mayer) (dziesmas) un V. Bišers (klav.). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — Mūsu kaņaspēks. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politisks priekšlasījums. 20.15—21.00 Rīga — Kas katram tīk (no Leipcigas). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga, Liepāja — Dambis, Fr. Škodas raidāmluga. 21.15 Kas katram tīk (no Leipcigas). 22.15 Sporta ziņas fronteī vācu val. 22.20 Nākošās dienas progr. un sporta ziņas. 22.30 Maza kameramūzika. 23.15 Deju mūzika un laika kavēklis (no Dancigas).

OTRDIEN, 19. OKTOBRĪ.

8.00 Latviešu mūzika (Vīru sekstets un skaņu plates). 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. (H. Avens (dekl.) un rad. koris T. Kalniņa vad.). (Tēlojums no Aīdas Niedras romāna „Sieva“). 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika (F. Viksne un rad. deju kap.). 17.15 Pēcpusdienas mūzika II (Mandolinu orķ. K. Viksnas vad., humors latv. val. un skaņu plates). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. apskats. 20.15 V. Gīldes koncerts. (Ād. Steiners (Steiner) (čells) un rad. lielais orķ. E. Prādes (Prade) vad.). 21.15 V. Gīldes koncerts. 0.15 Latviešu kaņavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 20. OKTOBRĪ.

6.30 Vingrošana. 6.45 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Jautras melodijas

un anekdoti. 15.30 Mūzika. 16.00 Mūzika (no Tallinas). 17.15 Mūzika (no Tallinas). 18.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — Jūras kaņš un jūras flote. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politisks priekšlasījums. 20.15 Skanīgais dārzs (sk. pl.). 21.15 Lielā satikšanās. 22.20 Kameramūzika. Bokerini (Boccherini) Kvintets. Pied. A. Dombrovska stīgu kvart.

CETURTDIEN, 21. OKTOBRĪ.

14.30 Latviešu mūzika un literatūra. (E. Mekša (dziesmas) un E. Haselbauma-Stakle (dekl.) (V. Tomas un E. Kezberes dzejoļi). 15.30 Mūzika. 16.00 Dienas darbs ir veikts (no kādas fabrikas) (E. Maiera un M. Vētra, O. Ilziņš un rad. koris.) 17.15 Mūzika (no Tallinas). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. apskats. 20.15—21.00 Rīga — Tautiska mūzika (sk. pl.). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja. Dzeguzes bērns, E. Zālītes raidāmspēle. 21.15 Čaikovska stunda. J. Holečeks (klav.), M. Ivanovs (čells) un radiofona orķestris prof. J. Mediņa vad. 22.20—24.00 Deju mūzika un laika kavēklis.

PIEKTDIEN, 22. OKTOBRĪ.

8.00 Latviešu mūzika (Vīru dubultkvartets Tēvija un sk. plates). 11.30 69. Darba pārtraukuma koncerts. (F. Viksne un A. Priednieks-Kavara un rad. orķ. Fr. Dīdericha (Diederich) vadībā). 14.30 Bērniem. K. Sirmā bērniņas atmiņas lasa K. Linde — un bērnu kori skaņu platēs). 15.30 Mūzika. 16.00 Vācu mūzika un literatūra. (Elizabete Veita (Veit) (dziesmas), R. Asions (čells), B. Reiche un H. Preuskers (dekl.). 17.15 Pēcpusdienas mūzika. (Radiof. deju kap. A. Kornēliusa vad.) 18.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15 Latviešu komponistu skaņdarbi. (A. Jurjāna skaņdarbi) (F. Viksne, B. Ozoliņa, Ed. Vīnerts, prof. Al. Ozoliņš un rad. koris). 21.15 Skaņu dzirnavas. 22.20 Solistu koncerts. (E. Maiera un V. Pastuchovs.) 0.15 Latviešu kaņavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

SESTDIEN, 23. OKTOBRĪ.

6.30 Vingrošana. 6.45 Mūzika. 14.30 Izglābtais gods, J. Grīna komēdija. 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika (no Berlīnes). 17.15 Pēcpusdienas mūzika (no Berlīnes). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. apskats. 20.15 Lielā satikšanās (sk. pl.). 22.20—24.00 Deju mūzika un laika kavēklis (sk. pl.).

KATRU DARBDIENU.

5.00 Vācu kaņavīriem. 6.15 Ziņas latv. val. 7.00 Ziņas vācu val. un konc. 8.00 Mūzika. 9.00 Ziņas vācu val. 9.10 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 9.25—11.30 Pārtraukums. 12.15 Ziņas latv. val. 12.45 Pēcpusdienas mūzika. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 15.00 Virspav. ziņ. lēns atkārtojums un īsas ziņas. 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 18.00 Aktuālītātes. 20.00 Ziņas vācu val. 21.00 Ziņas latv. val. 22.00 Ziņas vācu val. 0.15 Nobeigums.

TRAUKSME ANGLIJĀ.

Angļu valdība atļāvusi šaut un izlietot iedzīvotāju uzturam vāveres.

„Kas ir, Džon, gaisa uzbrukums vai izplētņu lēcēji?”

„Vāverel!”

Tāldredzība.

Bagdades valdnieka Harun al Rašida galmā runāja par to, vai dvēsele pēc cilvēka nāves pāriet kādā citā dzīvā radībā. Beidzot kalīfs griezās pie sava āksta, kas bija uzmanīgi sekojis sarunai:

„Achmed, ja nu tev kādreiz arī sava dvēsele būtu jānovēl kādam dzīvniekam, ko tad tu izvēlētos?”

„Augstais un gudrais kungs,” atbildēja āksts, „vispirms izsaki tu savu vēlēšanos, jo nebūtu cieņīgi, ka mana dvēsele iegūst lepnāku mājokli nekā tava.”

„Labi,” smējās kalīfs. „Es tādā gadījumā izvēlētos skaištu tīrasīgu zirgu!”

„Bet es ēzeli...”

„Savāda vēlēšanās. Kas tev tā patīk šai muļķīgajā un slinkajā dzīvniekā?”

„Varenais valdniek,” paklanījās āksts. „Zirgs ir un paliek zirgs, un tavai dvēselei būtu jāgaida, kamēr tas mirst. Tāpat būtu arī ar citiem dzīvniekiem. Turpretim, kā es šeit redzu tavā galmā, kā ēzelim man būtu iespējams iekļūt augstā un ienesīgā amatā.”

Priekšrocība.

Prūsijas karaļa Fridriha Lielā galmā vājadzēja notikt ceremonijai pieņemšanai. Pirms tās ķēniņam ziņoja, ka pils vērtos noticis skandāls: divas augstākās sabiedrības dāmas sākušas plūkties par to, kurai pirmajai tiesības stādīties priekšā ķēniņam.

„Ielaidiet vispirms to dāmu, kuņas vīram augstāks amats!” pavēlēja ķēniņš.

Adjutants atbildēja:

„Majestāt, tieši tādēļ jau abas sastrīdējās: abu vīri līdzīgi pēc amata un titula.”

„Tad ielaidiet pirmo to, kuņas vīrs ir vecāks amatā!”

„Nav iespējams, majestāt, viņi abi reizē paaugstināti.”

„Tad velna vārdā sakiet, ka es vēlos, lai pirmā nāk dumjākā no viņām!”

„Zvanīja mans vīrs. Viņš ar tevi kopā spēlējot kārtis un tik drīz mājā nebūšot.”

ILUSTRĒTS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagner'a (Dzirnavu) ielā 57. Tālrūpi: izdevējs 22588, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 34692, redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 22. oktobrī.